

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

PROIECTUL „REALITĂȚI CULTURALE“

nr. 1 (43) ianuarie 2015

Adresa: mun. Chișinău, str. București,
68, of. 313, 314

Tel.: (+373 22) 20-25-53

Mob.: (069) 39 24 98 (P. Popa)

Fax: (+373 22) 20-25-55

E-mail: popapavel55@gmail.com
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa,
redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național
de Etnografie și
Istorie Naturală

dr. hab. Victor Ghilaș, AȘM

Claudia Șerșun,
Ministerul Culturii

Mariana Cocieru, AȘM

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Culturală mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic
al Ministerului Culturii

Tudor Grigoriță,
Secția Cultură Ialoveni

Cristian Șarban,
design, tehnoredactare

Editura „Notograf Prim“ s.r.l. /
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l

Dragi colegi!

*Cu ocazia sărbătorilor de iarnă
vă doresc să aveți multă lumină în suflet,
dragoste de viață și mândrie de identitatea
noastră națională.*

*Cu plăcăciune vă transmit senti-
mentele mele de apreciere pentru aportul
adus în immortalizarea culturii tradiționale
a neamului pe paginile revistei Realități
Culturale.*

*De asemenea, vă comunic că, revis-
ta va fi tipărită policromic. Rog articolele
DVS să poarte semnul calității, a adevă-
rului și a dragostei față de limba maternă —
română, iar materialele foto să corespundă
nivelului necesare pentru tipar.*

Cu profund respect, Pavel Popa

NICOLAE BĂIEȘU

Boboteaza 1

PAVEL POPA

„Capra” — joc cu mască zoomorfă: simbolică, expresivitate 3

ION CHIRCU

Folclorul — datina străbună cu lacrima de rouă 6

VASILIA MALAI

Promovarea obiceiurilor și tradițiilor de iarnă la Bălăbănești 8

VICTOR GHILAȘ

Meditații despre artista Tamara Ciobanu la centenarul nașterii sale 9

SILVIA FLOREA

Lumea frumosului privită prin ochii copiilor 11

ION DOMENCO Numai muzica poate exprima iubirea 12

TAMARA PÎNZARU Măria sa folclorul și poporul 13

LARISA SULEIMANOV

Zilele bibliotecii — în memoria Mitropolitului Antonie Plămădeală 14

DOINA-CEZARA PROCOPCIUC Concursul internațional de ansambluri

instrumentale și vocale „Ștefan Neaga — focar autentic de cunoștințe” 16

MARIANA COCIERU Rolul folclorului în Povestea cu cocoșul roșu 17

TATIANA FOLIUȘNEAC

BPO Râșcani prestează un serviciu nou — „Instruirea în domeniu TI” 22

MARIA SCOARȚĂ Sărbătoarea dansului la Coteala 23

BOBOTEAZA

(Botezul Domnului)

✿ Dr. hab. NICOLAE BĂIEȘU

Asemănător altor popoare creștine, românii încheie ciclul principalelor sărbători de iarnă cu Boboteaza. Ține trei zile: 5/18 ianuarie - Ajunul Bobotezei - 6/19 ianuarie - Boboteaza, 7/20 ianuarie - Ziua Sfântului Ioan Botezătorul.

În aspectul creștin sărbătoarea este închinată amintirii botezului lui Iisus Hristos de către Sf. Ioan în apa râului Iordan din Palestina.

Asemeni majorității sărbătorilor creștine, Boboteaza conține tradiții atât bisericești, cât și etno-folclorice păgâne. Este vorba de variate forme de folosire ritualică a folclorului și apei, crezându-se foarte mult în forța magică, purificatoare a acestora. Scăldatul, spălatul, stropitul cu apă se practicau pe larg în era păgână; apa sfințită (aghiasma) se folosește în creștinism, mai ales cu prilejul Bobotezei.

Cercetătorii susțin că la începutul erei creștine cei care doreau să îmbrățișeze noua religie erau supuși unei speciale spălări ritualice cu apă (pentru purificare).

Prin anul 27 d.Hr., pe când în Imperiul Roman domnea Tiberiu (anii 14-37), iar în Iudeea - Irod Antipa (Antipas), (anii 4-39), pe cursul inferior al r. Iordan apăruse un tânăr deosebit, cu numele Ioan. Se consideră că era trimisul lui Dumnezeu pentru a pregăti venirea, primirea și înțelegerea Mântuitorului lumii. Ioan practica spălarea ritualică cu apă, numind-o botezare. El cheamă lumea să se boteze în Iordan, totodată, pocăindu-se și schimbându-și modul de viață.

Amintim că Ioan a fost unul dintre pruncii salvați de mânia lui Irod, după nașterea lui Iisus. Ioan era doar cu șase luni mai mare decât Iisus. De aceea el a fost numit apoi și Ioan Întâimergătorul. A fost fiul preotului Zaharia și a Elisabetei. Îngerul i-a vorbit lui Zaharia că fiul său va duce o viață sfântă și va pregăti pe oameni pentru primirea și înțelegerea Mântuitorului.

Tradiția spune că Ioan mergea la apa Iordanului și vorbea mulțimii care se aduna în jurul lui: „Pocăiți-vă, adică lepădați-vă de păcate, de faptele rele, pentru că iată vine Împărăția cerurilor. Vine Împăratul acestei Împărății, un Împărat cu totul deosebit de cei pământești, mai mare și mai puternic decât toți ceilalți, un Împărat mare prin iubirea față de oameni, față de copii și vârstnici, un Împărat care nu vgrează războaie, nu vrea nedreptate, nu vrea nici un rău. El vrea numai iubire, dreptate, pace. aceasta este împărăția cerurilor”.

Când oamenii îl întrebau: „Ce să facem?”, Ioan le spunea să fie buni: „Cel ce are două haine, să dea celui ce nu are și cel ce are bucate, să facă asemenea”.

După ce vorbea oamenilor, Ioan îi boteza în apa Iordanului. Omul care venea la botez, intra până la gât în apă și se pocăia - își mărturisea toate păcatele. Apoi Ioan îi afunda puțin și capul în apă. După aceea omul ieșea la mal. Era „un botez al căinței; spălându-și trupul, omul se gândea la curățirea duhului de rele”.

Mulți credeau că Ioan este însuși Iisus. Observând aceasta, Ioan spunea mulțimii că el doar pregătește venirea lui Iisus: „Vine în urma mea Cel ce este mai tare decât mine. Căruia nu-i sunt vrednic, plecându-mă să-i dezleg cureaua încălțămintelor. Eu v-am botezat pe voi cu apă. El însă vă va boteza cu Duhul Sfânt”.

Tradiția spune că Iisus, care avea 30 de ani - vârsta majoratului la evrei - a venit și el în sătucul Nazaret (în Galileea), unde-și petrecuse copilăria și tinerețea, ca să împărtășească botezul prin pocăință, deși nu avea păcate.

Când Iisus a ieșit din apă, s-au petrecut minuni. Cerul s-a desfăcut, lăsând să se vadă Duhul Sfânt (al lui Dumnezeu), sub formă de porumbel, care a arătat lui Ioan și mulțimii de lângă râu că cel botezat este Mesia cel promis, că posedă toată sfințenia Părintelui Cereșc. Porumbelul s-a așezat pe umărul lui Iisus. Atunci din cer s-a auzit vocea lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii”. După acel eveniment lui Ioan i-au zis Botezătorul.

TRADIȚII POPULARE

Ajunul Bobotezei

Conform credinței populare (legate și de Crăciun, de Anul Nou, Bobotează), sexul primului vizitator poate influența asupra puilor de animale care urmează să fie fătați în gospodăria respectivă în anul curent.

Se zice că cine respectă postul în Ajunul Bobotezei „are noroc”. Unii cred că cel care postește acum „ar putea întoarce grindina și ploaia” vara.

Țin post negru, adică nu mănâncă nimic până a doua zi, mai ales fetele mari, sperând că se vor mărita mai degrabă și vor avea „miri frumoși, cumiți și bogați”! Flăcăii la fel nu mănâncă totă ziua, ca miresele să le fie cumiți, robace, bogate și frumoase”.

În dimineața Ajunului Bobotezei, după liturghie, care în ziua aceasta se termină mai devreme ca de obicei, preotul face puțină agheasmă și pornește prin sat cu sfințitul, începând de la casa proprie. Împreună cu preotul merg prin sat și doi băr-

religia primară. Este vorba de vechile credințe păgâne în forța magică, purificatoare, făcătoare de minuni a apei, precum și în puterea plantelor verzi, a focului, zgomotului la izgonirea spiritelor rele cu ocazia sfârșitului principalelor sărbători de iarnă.

Forma actuală a ceremoniei de sfințire a apei la Bobotează este, în linii mari, aceeași cum era cu sute de ani în urmă. Acțiunea aceasta se face într-o atmosferă de mare solemnitate, într-un loc public, de obicei la o apă curgătoare, dar și la o fântână, o cișmea din centrul localității.

În dimineața zilei de Bobotează pălămarul bisericii și alți bărbați pregătesc terenul unde va avea loc sfințirea apei – Iordanul. Duc în-

colo o masă, aștern pe ea puțin fân și apoi o acoperă cu o față de masă. Pe masă pun vase curate (se numesc agheasmatare), pe care le umplu cu apă de băut. Pe jos aștern paie. Mai într-o parte aprind un foc.

Dacă sfințirea apei se face la fântână, stăpânul ei plătește în mod deosebit, pentru că după aceasta autoritatea lui sporește cu mult în fața consătenilor. Se consideră că în decursul întregului an apa acestei fântâni este sfințită. Ea nu trebuie folosită la adăpatul vitelor, la ghilitul pânzei. Se zice că ajută la curățirea vaselor, a fântânelor spurcate.

În timpul sfințitului apei, după ce preotul citește rugăciunile cuvenite, roagă sănătate capilor bisericești și țării, se trag trei focuri din arme de vânătoare sau din pistoale. Cândva se trăgea și din tunuri.

Credincioșii sunt convinși că atunci când preotul – pentru sfințire – cufundă crucea în apă și se produc împușcături, ies din ea dracii, care, speriați, fug în toate părțile. Nu-i vede nimeni, în afară de lupi, care se iau după ei. Ajungându-i, îi rup în bucăți.

Se zice că din ziua Bobotezei toate apele (curgătoare și stătătoare), izvoarele și fântânile rămân sfințite, după unii, în decurs de două săptămâni, iar după alții, chiar șase săptămâni.

bați în vârstă, dintre care unul duce căldarea cu agheasmă și pământul de busuioc (pentru stropit), iar celălalt – o traistă (pentru darurile primite).

În multe sate, pe lângă cei doi bărbați, umblă și o mulțime de băieți, iar pe alocuri și oameni în etate, care strigă, când trec de la o casă la alta: „Chiraleisa! ori „Ni-ho-ho!”.

Astfel se dă de știre oamenilor că se apropie de casele lor preotul cu sfințitul. Există credința că strigând „Chiraleisa! ori „Ni-ho-ho!, oamenii capătă noi puteri, că toate relele fug de la ei.

În așteptarea preotului, femeile și fetele mari întind pe lăzi și pe paturi hainele cele mai bune, pentru a fi și ele stropite cu agheasmă, să nu le roadă moliile.

În pragul casei preotul este întâmpinat de către gospodari, care țin în mână o lumânare aprinsă. Unele gospodine au grijă să arunce înaintea preotului grăunțe de porumb, sperând că astfel vor avea noroc la păsările ouătoare.

După ce preotul termină sfințitul, membrii familiei (după vârstă) sărută crucea pe care preotul o ține special pentru aceasta. Totodată, îi stropește pe toți cu agheasmă, majoritatea crezând ferm că aceasta ajută la creșterea copiilor, la vindecarea bolnavilor.

În trecut preotul era dăruit, în primul rând cu un fuior de cânepă ori de in, un caier de lână, pe care gospodina îl pune la cruce. Pe alocuri dădeau preotului un mosor cu ață, în loc de fuior. În Basarabia se spune că fuiorul este dăruit preotului „pentru cămașa lui Iisus”.

„IORDANUL”

se consideră că aghiasma făcută la Bobotează posedă extraordinare calități magice de apărare împotriva multor forțe malefice.. De aceea sfințirea apei la Bobotează se face cu ceremonii deosebite. Amintim că apa sfințită se consideră de două feluri: aghiasma mică (făcută când credincioșii au nevoie) și agheasma mare (în amintirea botezării lui Iisus Hristos în apa r. Iordan).

Deși sfințirea mare a apei are caracter creștin, rădăcinile ei principale ajung până în

✿ PAVEL POPA, Institutul de Filologie, AȘM

„Capra” – joc cu mască zoomorfă: *simbolistică, expresivitate*

Festivitatea de *Anul Nou* sau *Revelionul* este o „sărbătoare nocturnă dedicată primului *Zeu* al omenirii - *Anul*, personificare a Soarelui. Revelionul - priveghi de înmormântare a Anului, este numit *An Vechi* înainte de a muri la miezul nopții și *An Nou* imediat după renaștere” [1, p. 251], semnifică purificarea și un nou început: anul vechi se îngroapă, iar cel nou se naște.

Repertoriul acestei sărbători este variat. Alături de Plugușor, Colindat, **Jocurile rituale cu măști zoomorfe** reprezintă, în special, un spectacol ce simbolizează fertilitatea și distracția. Un interes deosebit în ce privește semnificația simbolică îi revine **jocului cu măști zoomorfe Capra** – ritual sacru reprezentat de un personaj mito-zoomorf cu o prezență fermecătoare semnificată printr-o energie excesivă și putere artistică de a cuceri privitorul prin originalitatea pantomimei și ținuta pitorească. Capra este simbolul fertilității și fecundității. Prin moartea și învierea sa a semnat dispariția Anului Vechi și nașterea Anului Nou, a fost animalul prezicător al timpului, având menirea de a aduce belșug anului care urmează, recolte bogate, spor de animale în gospodării și în turmele satului.

În popor se zice că, atunci când Dumnezeu a creat oaia, dracul a făcut capra fiind un animal „impur, asociat diavolului, care adesea ia înfățișarea caprei sau a Țapului” [2, p. 28]. Deoarece capra mănâncă enorm de mult, se crede că, simbolizează sărăcia. Capra are sufletul divin, iar zbiratul stringent și picioarele îi sunt ca la drac - simbol ambivalent.

În cadrul obiceiurilor din preajma Anului Nou, caprei îi revine un simbol

contrar opus celui constatat mai sus. Prin alaiul cu măști tradiționale reprezentative, prin originalitatea, simbolistica și acuratețea dăinuirii lor de-a lungul timpului, cu muzică și dans ritualic, capra promovează mesaje frumoase, binevoitoare.

Etimologia denumirii jocului provine din latinescul **capra**, dar și de la numele animalului **Capra** cu părul lung, cu coarne, mai mari și diferențiate la mascul.

Etnograful român Ivan Evseev constată: „capra simbolizează gustul pentru libertate, libertinaj, desfrânare, adulter, încăpățănare. <...> În calitate de simbol al fecundității și ca daimon al fertilității, capra și Țapul figurează în riturile agrare ale românilor (jocul cu măști, capra)” [2, p. 28].

Jocul Capra este cunoscut și la alte popoare. Promovând diverse semnificații: francezii o asociază cu sprinteneala sau cu gustul ei pentru libertate; pentru bășinașii Indiei, numele ei semnifică și nenăscut, care încă nu s-a manifestat; în China și Tibet capra este asociată cu zeul trăsnetului; la greci

simbolizează fulgerul. „Ideea de a asocia capra cu diversele manifestări ale lui Zeus este foarte veche. După Diodor din Sicilia, caprele au fost acele care au atras atenția oamenilor din Delfi asupra locurilor unde fumegau măruntaiele pământului. Cuprinse de amețeală, ele începeau să joace. Intrigați de dansul caprelor, oamenii au înțeles sensul aburilor ce se ridicau din pământ” [3, p. 187]. Folcloristul român Mihai Pop susține părerea că: „jocurile cu măști din Europa se leagă de vechile rituri dionisiace sau de unele variante populare ale acestor rituri răspândite în zona noastră, deci ne duc spre originea tracică...” [4, p. 74].

În mitologia românească, capra simbolizează „zeița zoomorfă substituită de masca cu același nume, care joacă și se desfășoară împreună cu anturajul ei divin, format din ceata de colindători” [1, p. 59].

Dicționarul enciclopedic definește acest obicei ca „specie a teatrului folcloric cu măști din ciclul obiceiurilor de Anul Nou, în care un om mascat în capră execută un dans specific și joacă rolul principal într-un scurt scenariu, în care evoluează și alte personaje” [5, p. 138].

Etnograful Nicolae Băieșu în lucrarea „Tradiții etno-folclorice ale sărbătorilor de iarnă”, cu privire la jocul Capra sesizează că: „spectacolul Capra conține, de regulă, următoarele scene: partea introductivă, descriptivă (demonstrarea măștii), „moartea” sau „îmbolnăvirea”, „vânzarea” animalului și „învierea”, „vindecarea”, „cumpărarea” lui, urări de bine cu ocazia sărbătorii Anului Nou” [6, p. 280].

Recuzita principală a jocului o constituie masca de capră, care oferă o manifestare a Sinelui universal și nu modifica personalitatea purtătorului. Dar, poate exista o modificare a purtătorului de mască care îndeplinește actricește acest rol identificându-se cu acest joc divin. Masca respectivă are aspect de animal și reprezintă Fața divină, îndeosebi fața soarelui, pe care o străbat razele luminii spirituale exteriorizând uneori tendințe demonice ce trebuiesc izgonite. La un interval exact, masca de capră reînvie contribuind, prin aceasta, la explicația originii obiceiului. Poartă și funcție socială care contribuie la regenerarea timpului, spațiului și puteri magice de protejare a purtătorilor măștii de răufăcători.

Masca caprei asociază diverse categorii de materiale. **Capul** este confecționat din lemn și simbolizează „principiul activ, inteligența, autoritatea de a guverna. <...>. I se atribuie un caracter sacru, deoarece este considerat sediul spiritului, al sufletului și al forței divine (manei) ce zace în om” [2, p. 28]. **Maxilarul inferior** este mobil, pentru a „clămpăni”, fiind acoperit cu blană de ied sau cu material

de culoare roșie <...>, simbolizează „culoarea focului și a sângelui, a dragostei și a vieții, a speranței și a sacrificiului <...>”. **Roșul** se asociază nu numai cu principiul vieții, cu forța impulsivă și generoasă, cu erosul triumfător” [2, p.158]. **Coarnele** măștii sunt adevărate (mai rar din lemn), simbolizează „puterea, fiind asemănate cu cornul Lunei, sau cu razele Soarelui. <...> simbol al abundenței și fecundității. <...> Cornul intră în constelația simbolurilor fecundității prin asocierea sa cu principiul masculin viril” [2, p. 46]. Pe dimensiunea dintre coarne se situează compoziții de **mărgel** - simbol religios cu puteri supranaturale. Alături de mărgel - **batistele**, simbolul ocrotirii tandreței, iubirii etc. **Panglicile** multicolore înfrumusețează masca și crează o atmosferă plăcută, simbolizează împlinirea, nemurirea, curajul, perfecțiunea, triumful. **Florile** alungă simbolic întinericul și frigul, iar **oglin**da - „simbol al cunoașterii <...>, dă o imagine inversată a obiectului <...> e un «ochi» străin în care căutăm adevărul despre noi, de aceea, ea apare ca simbol al virtuților și păcatelor” [2, p. 123]. **Barba** este simbolul virilității, curajului, înțelepciunii. **Trupul** mască este acoperit cu un covor țesut care „are un rol magic augural sau protector. În mijlocul covorului poate fi întâlnită imaginea **arborelui vieții**, <...>, simbol al totalității cosmice, în aspectul său paradisiac, denotând fericirea, bogăția, abundența” [2, p. 48]. Uneori covorul este înlocuit printr-o **pânză țesută** și împodobită cu panglici multicolore din hârtie ori cu fire de lână, în alte ori **pânza respectivă este confecționată din stuf**, iar în alte vetre etnografice este folosită **pielea adevărată de capră**. Masca de capră este sprijinită de un **băț** (ciomag, toiag, bâta, baston) ce mai îndeplinește și funcția piciorului. „Orice bâta are un pronunțat simbolism phalic și fertilizator. Cu această funcție e prezent în <...> cetele de colindători etc” [2, p. 21], este simbol al comunicării și relațiilor dintre oameni, al legăturii omului cu pământul, al suveranității, al capacităților de a ordona, îi aparțin funcții sexuale. Semnificația bățului este înrudită „cu a focului și, prin urmare, cu cea a fertilității și a regenerării.” [3, p. 139]. **Clopotul** și sunetul lui este asociat „revelației divine, glasului transcendenței, tunetului, armoniei, che-

mării la meditație și la supunerea față de imperativele divine. Este mijlocul comunicării dintre cer și pământ <...>, clopotul reprezintă și o unificare a principiului masculin (limba clopotului) cu cel feminin (cămăsa în formă de pară)” [2, p. 42]. Prin **bătutul clopotului** se alungă răul și se purifică spațiul, iar biciul este simbolul puterii judecătorești și al dreptului de a pedepsi.

Iată cum descrie masca caprei etnologul N. Băieșu: „Capul Caprei este confecționat din lemn, cu maxilarul inferior mobil, clămpănitor, coarne, la care sunt prinse flori artificiale, clopotei, mărgel și a. Corpul animalului este al celui care poartă Capra, fiind acoperit cu o cuvertură sau o față de masă, un țol, de care sunt prinse multe panglici din pânză ori hârtie colorată (= lână). Sau corpul purtătorului Caprei este acoperit cu un cojoc pe dos. Persoana respectivă ține corpul înclinat înainte” [6, p. 280, 281].

Cortegiul Caprei este constituit din diverse măști rituale: **urși, cai, vulpi, păuni, moși, babe, urâți și ciobanul, doctorul, evreul** ș. a. care evidențiază, într-o manieră originală și expresivă, caricaturală, cele mai urâte și respingătoare trăsături ale caracterului uman. Un loc aparte au moșii și babele – reprezentanți ai cultului fertilității și fecundității a căror elementele definitorii ale fizionomiei: ochi, nas, gură, urechile și părul sunt ingenios metamorfozate pentru a întruchipa bătrânețea.

Tradițional, jocul caprei era acompaniat de **fluier și tobă**. **Fluierul, cântatul la fluier** „vrăjește întreaga fire, învie morții, face să crească vegetația, îmblânzește animalele, îndepărtează duhurile rele. Fluierul e un mijloc de comunicare cu spiritele de dincolo. Este un simbol faliform al strămoșului mitic. <...> Proprietățile magice și sacralitatea fluierului la români sunt evidențiate de prezența acestui instrument la toate riturile, ceremoniile și jocurile populare” [2, p. 62]. Etnologul român Ion Ghi-noiu constată că fluierul este „instrument preistoric de comunicare cu lumea spiritelor” [1, p. 120]. **Zgomotul dobei** (tobă) reprezintă o manifestare robustă asociată cu ritmul Universului. „Toba nu este numai instrumentul ce dă alarmă sau anunță ofensiva, ci și

glasul însuși al puterilor ocrotitoare de la care vin toate bogățiile pământului” [3, p. 939]. Doba simbolizează „glasul divinității după care juca feciorul mascat, <...> și cu ajutorul căruia cetele de feciori puteau alunga spiritele malefice” [1, p. 104].

Întâlnite mai mult în localitățile din balta râului Prut sunt **costumele de capră confecționate din stuh** (stuf), care au apărut „între cele două războaie mondiale. Prin țesătura de spice de stuf, care imită părul caprei, prin poziția patrupedă a jucătorului și săriturile ritmice «capra de stuh» se apropie de înfățișarea și deprinderile reale ale animalului reprezentat și marchează o tendință realistă în înlocuirea vechilor simboluri de factură magică” [7, p. 198].

Un alt costum de capră este și cel confecționat din cordele colorate considerat mai vechi de cât cel de stuf și reprezintă „imaginea simbolică a animalului purtător de noroc” [7, p. 198].

Jocul ritualic al caprei și agilitatea interpreților, ritmul alert, versurile și strigăturile ne trimit la energia renașterii, la ideea fertilizării. Vestitul folclorist Mihai Pop în lucrarea „Obiceiuri tradiționale românești” scrie: „caprele și ursul dansau cu multă virtuozitate dansuri grotești” [4, p. 73]. Jocul se derulează pe un fundal muzical de „Ostropăț”, horă, sau sărbă. În timpul jocului pot fi surprinse mai multe faze succesive: capra simulează cățărutul în copac, se îmbolnăvește și moare, moment în care ciobanul intră în panică, urmând un dialog straniu cu animalul. În acest caz, moartea reprezintă simbolul perisabilității vieții și al unui nou început, integrându-se în tematica și simbolică riturilor de trecere. Apoi, capra renaște spre bucuria tuturor, glumele și ghidusiile animalului reluându-și cursul.

Ovidiu Bârlea în lucrarea „Folclor românesc” vol. I constată: „jocul caprei (brezaiei) este mult mai spectaculos, cu sărituri îndrăznețe și cu clămpăniri ritmice ale fălcii inferioare extrem de zgomotoase, stridentă mărită și de clopoțelul legat uneori de aceasta, încât asistența este pătrunsă de valuri repetate de fiori” [8, p. 274].

Costumația bogată, sprinteneala și temperamentul interpreților, ritmul iute, vioi al figurilor dansului, dialogul dinamic dintre actanții principali și strigături îndreaptă conștiința noastră spre energia renașterii, la ideea fertilizării ca transformare cosmică. Dansul caprei demonstrează consumul energiei vitale, moare și renaște, simbolizând regenerarea ritualică și continuitatea vieții.

Personajul, care reprezintă capra, este costumat în masca animalului respectiv zeificat, dansând interpretează și figuri caraghioase, hazlii, vesele. Jocul promovează o încărcătură simbolică profundă: cultul fertilității; prevestitorul roadei sau a nereușitelor care vor avea loc în anul viitor, iar veselie execuției mișcărilor asigură bogăția în anul care vine. Acest dans frenetic cu ritm grav, axac, este constituit din două părți: prima parte are finalul tragic - **moartea caprei** simbolizând lumea care moare, moartea fiind legată de simbolică pământului fiind totodată și o revelație și introducere. Așa înțelegem moartea simbolică a caprei ce crează ac-

cesibilitatea unei noi vieți eliberându-se de forțele și faptele negative și deschizând noi forțe spirituale în scopul regenerării proaspetelor orizonturi luminoase. Moartea simboliza poarta vieții, însemna schimbarea profundă prin inițiere. „Profanul trebuie să moară ca să renască în viața superioară pe care i-o conferă Inițierea” [3, p. 599]. Momentul morții reprezintă „moartea” anului care tocmai se încheie și nașterea anului care vine. Apoi urmează dialogul încărcat de un simbolism misterios între cioban și spiritul caprei în rezultatul căruia **capra învie**. Concomitent natura se trezește la o viață nouă, iar actanții jocului se strâng în jurul caprei, de bucurie reluând ritmul sacadat al dansului, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Cazul respectiv reprezintă un rit de inițiere cu puteri neomenești, care simbolizează transcendența și atotputernicia asupra vieții considerate energia și voința lui Dumnezeu.

Strigaturile sunt intonate de către cioban sau moș și variază de la o localitate la alta, dar și în funcție de interpret și constau în fragmente de cântece lirice, descântece ș.a promovând funcția magică-fertilizatoare.

Mascații, prin jocul lor actoricesc, coregrafic și de pantomimă, prin strigăte, chiote, mișcări caraghioase, gesturi care acordă spectacolului mult umor și veselie. Ei merg din casă în casă pentru a aduce noroc și belșug.

Gospodarii mulțumesc mascaților cu **bani** – simbol asociat cu „bogăția, prosperitatea, puterea și **colac** - coptură rituală, <...>, simbol cultural cu multiple semnificații.<...> Colacul ritual (rotund) este simbolul Soarelui sau al Lunei, semnificație susținută prin ornamentele sale care transfigurează o hierogamie cosmică. E obiect al sacrificiului ritual, înlocuind jertfele animale, <...>. În tradiția românească, colacul e simbol al fertilității și ofrandă rituală, strâns legată de cultul morților” [2, p. 43], cu **mere** și **vin roșu** - elemente ce caracterizează anul care vine fiind foarte bun.

Jocul caprei dezvăluie spiritul și identitatea poporului nostru iubitor de veselie, umor, este simbolul purificării omului, societății, pregătindu-i să intre mai curățat, mai descătușat în noul an. Prin aspect și înfățișare, capra jucată

la Anul Nou este un animal simbol, o ființă fantastică plină de măreție.

Conform celor expuse anterior remarcăm că străvechiul jocul cu mască zoomorfă „Capra” este un dans ritual sacru de fertilitate, interpretat de către bărbați de diferite categorii de vârstă, mascați care nu au dreptul să-și divulge numele - obicei ce păstrează semnificațiile originale ale inițierii.

Nu vom greși dacă vom considera că dansul caprei provine din ceremoniile sacre arhaice închinare morții și renașterii divinității.

Obiceiul și-a pierdut pe parcursul existenței sale încărcătura mistică, fiind considerat, de mulți, o manifes-

tare artistică, o ocazie de a prezenta comunității, diverse caractere comice redată în culori vii, uneori stridente, pentru înveselirea gospodarilor și urări bune cu prilejul Anului Nou.

Deși generațiile tinere nu dau o importanță prea mare celor mai frumoase tradiții naționale, mersul cu capra este o experiență unică ce trebuie trăită de fiecare copil pentru a cunoaște și practica tradiții vechi și a simți cu adevărat spiritul sărbătorilor de iarnă.

Bibliografie:

1. Ghinoiu Ion. Sărbători. *Obiceiuri. Credințe. Mitologie. Mica Enciclopedie de tradiții românești*. Ediție îngrijită și coordonare lexicografică de Valeria Filimon. AGORA.

2. Evseev Ivan. *Dicționar de Simboluri și arhetipuri culturale*. TIMISOARA, „AMARCORD”, 1994.

3. Chevalier Jean, Gheerbrant Alain. *Dicționar de simboluri*. volumele I, II, III. A-Z.. București. ARTEMIS.

4. Pop Mihai. *Obiceiuri tradiționale românești*. Consiliul Culturii și Educației Socialiste. Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice. București -1976.

5. *Dicționar Enciclopedic*. Chișinău. Cartier, 2001.

6. Băieșu Nicolae. *Tradiții etno-folclorice ale sărbătorilor de iarnă*. Chișinău • 2008.

7. Pavel Emilia. *Studii de Etnologie Românească*. Prefață de Romulus Vulcănescu. Iași, „Junimea”, 1990.

8. Bârlea Ovidiu. *Folclor românesc*. vol. I. București. Minerva, 1981.

Folclorul — datina străbună cu lacrima de rouă

Cerul de un albastru intens, mai poartă amprente anotimpului care a pleca de la noi.

Florile pudrate de zăpadă mai zămbesc soarelui, deși nu peste mult timp vor adormi și ele somn lung sub glia strămoșească.

Ne bucurăm cu toții de frumusețea acestor zile vii colorate pregătindu-ne sufletește de reîntâlnirea cu Măreția Sa – Folclorul.

Da, anume cu Folclorul, deoarece, folclorul este așteptat cu mare drag de admiratori, Folclorul este Mirul ce ne tămăduiește rănilor vârstei, folclorul este cartea de vizită a plaiului nostru mioritic și mai ales că și-a câștigat definitiv locul în sufletele Rătușenilor din Criuleni. Toate acestea se datorează celor ce activează în Casa de cultură din localitate în frunte cu directorul - Petru Chetrușcă.

Menționez faptul că, la Casa de cultură din s. Ratuș activează trei colective cu titlu model: formația de dans popular „Cucoara” - conducător Petru Chetrușcă, directorul Casei de cultură, colectivele folclorice „Șoimani” și „Floarea dorului” conducător artistic – Ion Chircu, care recent au invitat toți admiratorii de folclor să sărbătorească împreună Lăsatul secului de iarnă – spectacol organizat cu ocazia jubileului de 10 ani de activitate a colectivelor folclorice.

Cu această ocazie, voi face o trecere în revistă a activității artistice a acestor colective - fiind fondate în anul 2004, din inițiativa mea, de la bun început au avut drept scop cercetarea, valorificarea și promovarea obiceiurilor și tradițiilor populare precum și a costumului național, toate fiind întruchipate de folclorul muzical autentic românesc. Pe parcursul anilor au fost foarte activi la toate acțiunile culturale, fiind laureați a mai multor festivaluri raionale, republicane și internaționale: Festivalul Internațional de folclor „Meșterul Manole” – Criuleni; Festivalul obiceiurilor și tradițiilor de iarnă; Festivalul dinastiilor familiale; Festivalul Internațional de folclor din Lituania; Festivalul „Cetăților” or. Rupea, jud. Brașov, România; Festivalul „Regile Brazilor”, jud. Bistrița-Năsăud România; Festivalul național al vinului.

La toate acestea acțiuni culturale au fost prezente cu spectacole teatralizate precum : „Nunta românească”, „Drăgaica”, „Plugarul”, „Șazătoarea”, „Vara la Duminica Mare”, „Datina străbună cu lacrima de rouă”- obicei de Sf. Gheorghe, „Moșii lui Simedru”, - obicei de Sf. Dumitru”, fiind susținute de un repertoriu foarte bogat de cântece folclorice autentice, aproximativ 80 la număr. De data aceasta au pregătit spectacolul teatralizat cu obiceiuri și tradiții din cadrul

sărbătorii creștin-ortodoxe „Lăsatul secului de iarnă” cu genericul ce atârna pe frontispiciul scenei „Datina străbună cu lacrima de rouă”. Scena - casa mare, frumoasă amenajată cu covor, icoana împodobită cu prosopul moldovenesc, lada cu zestre și masa de sărbătoare încărcată cu bucate dulci. De ce au ales anume, această sărbătoare?

Moderatoarea seratei jubiliare - Silvia Mititelu, care de altfel, a fost și gazda spectacolului, ne-a mărturisit că și-a primit oaspeții pentru că Lăsatul secului de iarnă este o sărbătoare care deschide Postul Crăciunului de 6 săptămâni: 27 noiembrie – 7 ianuarie și deci, se spune că această sărbătoare trebuie s-o petrecem pe cinste, căci prin Exceleșța Sa - Postul este „Aripa rugăciunii” în care vom avea timp de mărturisire a păcatelor, de înfrânare, de smerenie, de răbdare și de căință, care împreună cu milostenia ne va ajuta, pe noi oameni, să dobândim harul Duhului Sfânt, să ne împăcăm cu Dumnezeu, ca să fim mai buni, mai răbdători și mai iertători. — În al doilea rând pentru că, Postul Crăciunului, ca importanță și durată este al doilea Post, după postul Paștelui — de 40 de zile — și este foarte blând, în toate zilele de sâmbătă și duminică, plus zilele de sărbătoare sunt cu dezlegare de pește, ulei și vin.

— Și nu în ultimul rând pentru că, ziua în care se sărbătorește Lăsatul de sec, este ultima zi în care se mănâncă dulce înainte de postul Crăciunului și se sărbătorește 3 zile – prefătat de Ajun- 26 noiembrie și postfațat de Spolocanie- 28 noiembrie. Cele trei zile alcătuiau o sărbătoare comună în cadrul căreia se efectuau numeroase obiceiuri profilactice și divinuitoare:

— Profilactice în sens că, prima zi din postul Crăciunului era denumită Spolocania în care se făceau multe ritualuri de purificare în vederea pregătirii de post - vasele în care se gătea sau din care se mânca de fruct se spălau și se urcau în pod întorcându-se cu gura în jos ca să nu se mai furișeze în ele spiritele malefice, de unde erau scoase alte vase în care se mânca doar de post.

— Divinuitoare - atât pentru acei în vârstă cât și pentru cei tineri obiceiul era important, întrucât și unii și alții erau curioși să vadă cine cu cine se va împerechea și la care gospodar vor merge la nuntă la anul viitor.

Potrivit tradițiilor creștine, Lăsatul Secului este o sărbătoare nocturnă, care ocaziona petreceri familiale împreună cu tineretul din sat, cu mâncare și băutură din belșug la care toți sătenii, spre lăsatul serii se adunau rând pe rând la casa unui gospodar la care a fost sortit din timp să se desfășoare aciastă sărbătoare. Stăpâna casei pregătea masa de sărbătoare cu așa zisele bucate dulci, gătite de gazdă dar aduse și de celelalte gospodine. Masa de sărbătoare este așezată conform tradiției la răsărit, fiind acoperită cu o față de masă albă, lângă o icoană, iar în mijlocul ei se așeza pâinea și sarea, ouă fierte, friptură de pasăre, vin și multe fructe. Pe parcursul cât se așează masa are loc un dialog între cumetre, fiecare dintre ele vorbea despre semnificația bucatelor ce se vor servi în această seară la sărbătoare.

Cu multe zile înainte de Lăsatul secului flăcăii din sat se întâlneau la casa unui gospodar, și ținând cont, în primul rând de părerea gospodarului la care se aflau, alegeau pe unul dintre ei, care va fi responsabil de buna organizare a sărbătorii și gospodăria unde va avea loc sărbătoarea propriu zisă, de obicei era aleasă casa feciorului responsabil de organizare. Flăcăii pregăteau din timp recuzita pentru buna desfășurare a sărbătorii - două vergele sfințite (nuieleșe din lemn cu coajă

verde), având funcția divinității - una pentru fete și alta pentru feciori, două vase cu apă neîncepută în care se puneau inelele băieților și a fetelor.

În seara de Lăsatul secului se face un obicei frumos, care se numește Aflarea norocului, deci, tineretul trebuie să-și scoată inelele de pe degete ca băieții să le pună într-un vas, iar fetele în celălalt vas. În primul rând, asupra vaselor se zice un descântec ca mai apoi, cu ajutorul vergelelor să se scoată câte un inel din vasul băieților, apoi din vasul fetelor. În felul acesta recunoașterea inelelor se prezicea că cei doi se vor căsători și poate că la primăvară vom juca la o nuntă. Obiceiul se repeta până când conducătorul va termina de scos toate inelele din vase. Între timp se glumea, se mai cânta. După ce tinerii s-au împerecheat, toți se așezau la masă și cheuiau cu cântece, joc și voie bună până noaptea târziu.

Cele expuse mai sus au fost prezentate în prima parte a seratei jubiliare a colectivelor folclorice „Floarea dorului,” și „Șoimani”.

În a doua parte a spectacolului au fost prezenți oaspeți de onoare precum: Parohul bisericii din localitate - Ioan Marian, primarul comunei Drăslăceni - Petru Buzu, colectivul folcloric „Baștina” din s. Pereșecina r. Orhei conducător artistic Zinaida Ignat, au vorbit cuvinte frumoase la adresa membrilor colectivelor pentru măiestria artistică interpretativă redată prin dramatism, ținută scenică, dicție și nu în ultimul rând - intonație muzicală.

— O legendă spune despre o pasăre ce cântă doar o singură dată în viață. La un anumit timp ea își părăsește cuibul, căutând cu insistență un mare tufăriș de spini și găsind spinul cel mai ascuțit se aruncă brusc cu pieptul peste el, apoi cu un efort nemaipomenit se ridică din nou spre cer și iarăși cântă, dar cântă atât de frumos doina moldoveanului, încât o invidiază toate păsările.

Doina – fiind sufletul vieții omenеști, cere muncă, strădanie, dăruire de sine asemeni pasărei din legendă, așa o fac și membrii colectivelor folclorice de la Casa de cultură Rătuș interpretând **doină** - deoarece lirica acestui termen este specifică doar folclorului muzical românesc.

Dorul pentru membrii acestor colective, este o simțire ce e la român în fire, căci pe unde s-ar afla plânge după țara sa, după satul său natal cu casa părintească, cu mamă și tată, cu frați și surori, livada cu cireși și grădină cu flori - în care și-au inspirat primii fiori, primele vise în nopțile cu zori și primele speranțe în viață cu amor...

Omenia-i legătura dintre om și omenie - calitate aleasă ce îi caracterizează pe membrii colectivelor folclorice fiind înțelegători, respectuoși și având o atitudine cuviincioasă de cea ce fac. Aceasta se datorează lor și nu în ultimul rând celui ce conduce aceste colective care pentru munca prodigioasă în domeniul culturii pe parcursul a 30 de ani de activitate, aportul adus la dezvoltarea culturii naționale, dna Elena Scifos, directorul Centrului raional de cultură pentru tineret, fiind delegatul Secției Cultură și Turism Criuleni, a dat citire Diplomei de Onoare din partea Ministerului Culturii decernată dlui Ion Chircu – directorul Casei Republicane de Cultură și Creație Artistică a Tineretului Studios, conducătorul artistic al colectivelor folclorice „Floarea dorului,” și „Șoimani” de la Casa de cultură Rătuș.

Aceste momente emotive au inspirat toți spectatorii printre care a fost și agentul economic „Moara lui Ion Guzun” din s. Măgdăcești, care întotdeauna a demonstrat generozitatea susținând valențele culturale spirituale și materiale, făcând o donație colectivului de 3000 lei.

De asemenea, cuvinte de mulțumire la adresa colectivului a adus și primarul comunei Drăslăceni Petru Buzu și directorul Casei de cultură Petru Chetrușcă oferind diplome membrilor colectivelor și suma de 5000 lei pentru turneul colectivului la festivalul obiceiurilor de iarnă (12-15 decembrie) în județul Covasna, România.

Aceste fiind spuse, doresc tuturor admiratorilor de folclor sărbători ferice, noi realizări tuturor colectivelor folclorice din țară și tradiționalul

LA MULȚI ANI!

Cu mult respect **Ion Chircu**
directorul Casei Republicane
de Cultură și Creație Artistică
a Tineretului Studios, Chișinău

Promovarea obiceiurilor și tradițiilor de iarnă la Bălăbănești

❁ VASILITA MALAI,
bibliotecar, BP Bălăbănești

„Fără tradiții, adică fără suflet național, nici o civilizație nu este posibilă”
Gustave le Bon

Iarna este anotimpul cu cele mai frumoase sărbători, care în sufletul fiecărui om trezesc emoții deosebite. Le așteptăm cu drag, le întâlnim cu căldură în suflet.

La data de 25 decembrie în incinta bibliotecii publice Bălăbănești, r. Criuleni s-a desfășurat serbarea cu genericul „Obiceiuri și tradiții de iarnă”, organizată de către subsemnata în colaborare cu bibliotecarul gimnaziului, dna Iulia Broslav-schi și directorul Casei de cultură dna Alina Orbu-Novac.

Sala bibliotecii devenise neîncăpătoare. În afară de participanții la serbare - de la vârsta de grădiniță până la cl. a IX - am avut un public spectator numeros.

A deschis programul serbării subsemnata cu un cuvânt de felicitare și un cântec chemare pentru... vremea colindelor.

*E vremea colindelor,
E vremea colindelor,
Veniți, cântați și vă bucurați,
Crăciunul în casă-așteptați.*

*Cerul de stele e plin,
Colindătorii vin,
Să fim mai buni, să ne iubim,
Cu Dumnezeu să fim.*

Apoi cuvânt de felicitare i s-a oferit și dnei Iulia Broslav-schi. Oaspetele nostru de onoare a fost părintele Gheorghe, care a povestit despre semnificația sărbătorilor religioase de la Sfântul Andrei până la Bobotează. Copiii au vorbit despre tradițiile de iarnă pe care le cunosc, au prezentat uratul, semă-natul, sorcova, capra cu multă voieșie și amuzament, ceea ce a plăcut publicului.

Cu colindul specific comunei Bălăbănești „Trei crai de la răsărit” a venit în fața publicului ansamblul folcloric „Mă-leanca” de la Casa de cultură. Domnițele din ansamblul et-no-folcloric „Lăstăreii” au prezentat colindul „Deschide ușa,

creștine”, apoi au mai fost cântate și alte colinde frumoase.

La serbarea noastră a venit Sănduț Perciuleac de la grădi-nița „Prichindel” din s. Mălăieștii Noi cu o poezie frumoasă și amuzantă „Cântec” de George Coșbuc. Doinița Doban, elevă la Liceul Teoretic Mălăiești ne-a transferat imaginar într-o iar-nă de poveste „a celui rege al poeziei”, care a fost Marele Alec-sandri, recitând pastelul „Iarna”. Anghelina Buzeacov, eleva cl. a VI-sea a distrat publicul cu ghicitori. Apoi a urmat sceneta „Iată vine Anul Nou” prezentată de Gabriel Malai și Sănduț Perciuleac. Gabriel Malai din Mălăiești în prezent elev la liceul profesional nr.1 din Chișinău a venit cu cântecul lui Ion Aldea-Teodorovici pe versurile lui Grigore Vieru „Pentru ea”.

În cadrul serbării a fost organizată o expoziție frumoasă de desen pe tema „Iarna. Obiceiuri și tradiții”. Participanții la serbare au mai prezentat parada măștilor.

În încheiere toți participanții au primit daruri binemeritate și dulciuri de la moș Crăciun. Copiii au rămas mulțumiți.

25/12/2014

Meditații despre artista **Tamara Ciobanu** la centenarul nașterii sale

✿ **Dr. hab. VICTOR GHILAȘ,**
Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM

Cântăreața de operă (soprană) și de muzică populară Tamara Ciobanu, născută Taratanschi, a văzut lumina zilei la 22 noiembrie 1914 în s. Berezlogi, jud. Orhei. Urmează studiile muzicale la Chișinău cu renumitul bariton Gavriil Afanasie (absolvent al Conservatorului din Petersburg și al Academiei de Muzică „Santa Cecilia” din Roma cu Antonio Cottogni), apoi la Conservatorul „Leonid Sobinov” din Saratov cu Alevtina Pashalova (canto) și la Conservatorul din Chișinău cu Lidia Babici și Vasili Dolev (canto). De asemenea, a luat lecții de canto de la Lidia Lipcovscaia

Debutază pe scena Teatrului Expres din Chișinău (1946) în opera „Madama Butterfly” de G. Puccini. Solistă la Radio Saratov (1942-1944) și Radio Chișinău (1945-1951), prim-solistă a orchestrei de muzică populară „Fluieraș” (1951-1973), conferențiar universitar la catedra de Canto a Institutului de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu” din Chișinău, din 1972 președinte a Societății muzical-corale din RSS Moldovenească.

A susținut spectacole de operă în „Madama Butterfly” G. Puccini, „Evgheni Oneghin”, „Dama de pică” de P. I. Ceaikovski, „Pe Donul liniștit” de I. Dzerjinski, colaborând cu Al. Ognivțev, S. Tregubov, A. Iușkevici, A. Dolgușin ș.a. De asemenea, a interpretat și a înregistrat „Aria Halkăi” din opera „Halka” de S. Moniuszko, „Aria Iolande” și „Arioso Nastasiei/Cumătrei” din operele „Iolanda” și „Vrăjitoarea” de P. I. Ceaikovski, „Aria Chimenei” din opera „Sid” de J. Massenet.

A fost distinsă cu titlurile onorifice de Artistă Emerită din RSS Moldovenească (1948), Artistă a Poporului din RSS Moldovenească (1953), Artistă a Poporului din URSS (1960), cu Premiul de Stat al URSS (1950), a fost aleasă de 3 ori deputată în Sovietul Suprem al URSS din legislaturile 3-5.

Împlinirea unui secol de la nașterea Tamarei Ciobanu, aniversare consemnată în Republica Moldova prin diverse manifestări, presupune în mod firesc actualizarea și evocarea artei interpretative a acestei personalități de marcă a culturii naționale. Totodată, celebrarea centenarului onorează, implică afectiv și, în același timp, responsabilizează. Concerte, emisiuni televizate, articole publicate în presa periodică, expoziții de carte, masa rotundă, desfășurată în cadrul Academiei de Științe a Moldovei la 27 noiembrie 2014, contribuie la sublinierea înfăptuirilor artistice cu care se identifică acest destin întruchipat în armonia cântecului.

Tamara Ciobanu a fost un nume mare, la timpul respectiv, stăpânind cu autoritate cântecul popular de la noi. Făcând legământ pe viață cu genul cântecului de masă, a pornit pe calea promovării lui cu convingerea că e nevoie de valorificarea estetică a acestuia pe scena de concert. Născută în mediul rural, ea a intrat în marea scenă a muzicii prin intermediul culturii academice. Talentul nativ și calitățile vocale au inclus-o inițial în arta academică de canto pentru ca, ulterior, să-și revadă brusc cariera artistică. Cum se explică această metamorfoză, la prima vedere, mai puțin obișnuită?

Răspunsul ni-l oferă creația interpretei, care a rezultat din colaborarea ei cu orchestra de muzică „Fluieraș”, alături de care a activat pe parcursul a mai bine de două decenii. Soprană excepțional dotată vocal, Tamara Ciobanu s-a afirmat ca interpretă de o expresivitate scenică deosebită. Fire ageră, de o rară cultură muzicală, artista cucerea și entuziasma publicul prin natura vocii ei de o culoare și bogăție de nuanțe impresionantă. Tamara Ciobanu trăia muzica și poseda darul de a trece lejer rampa chiar de la prima întâlnire cu publicul spectator, fapt ce i-a atras admirația acestuia prin aplauze la scena deschisă. Arta vocală a interpretei, șlefuită cu o exemplară acribie, în planul tehnicii vocale, stăpânirea cu siguranță a dicțiunii și frazării muzicale – rod al școlii academice – facilita transmiterea directă a mesajului către ascultător.

În materie de canto trebuie consemnat și faptul că emisia vocală era foarte bine pusă la punct, procesul respiratoriu – adevărata bază a tehnicii vocale – fiind ajustat cu mult profesionalism în funcție de posibilitățile vocale (din piept sau de cap). S-ar putea spune că știința de a utiliza cu dexteritate vocea constituia una din marile ei exigențe.

Dăruirea emoțională pleneră, suplețea și ușurința glasului, temperamentul scenic vibrant, echilibrul în dialogul dintre solistă și orchestră i-au asigurat un real succes în interpretarea mai multor cântece populare, care au consacrat-o.

Referindu-ne la calitatea pieselor interpretate, se impun a fi remarcate valoarea artistică și sorginea diferită a acestora. Dimensiunea realizărilor de creație ale Tamarei Ciobanu trebuie apreciată prin prisma repertoriului vehiculat în scenă, printre lucrările în cauză figurând cele provenite din mediul tradițional („Mână Gheorghe, boii bine”, „Bun îi vinul ghiurghiului”, „Zis-a badea c-a veni”, „Vin, bădiță, vin diseară”, „Hai, mamă, la iarmaroc”, „Of, leliță Mărioară”, „Leana”, „Morișca” ș.a.), dar și cele din creația de autor (E.Coca, D.Gheorghită, N.Leib, T.Marin, A.Ranga, V.Rotaru, S.Lunchevici, V.Vilinciuc), scrise în stil popular („Doină nouă”, „Cănățuie”, „Hora de sărbătoare”, „Mărioara”, „Numai cântecul rămâne”, „Măi bărbate, bărbățele”, „Poem despre Moldova”, „Firicel de iarbă rară”, „Hora păcii” ș.a.). Tamarei Ciobanu îi aparține prima piesă înregistrată în Moldova pe bandă de magnetofon, acesta fiind cântecul „Morișca”.

Timpul în care a trăit și a activat interpreta a fost unul când spiritualul era puternic marcat de social, iar ofertele pentru arte veneau din alte zone decât cele firești. Este dificil să ne oprim asupra fiecărei lucrări din repertoriul artistei. Activitățile culturale ale acestei soprane de excepție sunt mult mai ample decât posibilitățile analitico-informative ale acestui succint demers. Alături de incontestabilele merite ale Tamarei Ciobanu în promovarea peste hotare a imaginii țării ei de origine, într-o perioadă când muzica autohtonă era prea puțin cunoscută, două subiecte ne apar deschise: cel al stilului de interpretare și cel al repertoriului.

Aici am putea aduce în discuție versiunea interpretativă a melosului muzical popular care, bineînțeles, a fost influențată de pregătirea ei muzicală, forțată pe cunoștințe academice temeinice, care, credem, s-au repercutat și asupra stilului de interpretare: abateri de tempo sau de agogică, unele accente puțin specifice muzicii etnice de la noi, un sunet neobișnuit de puternic pentru transmiterea adecvată a mesajului cântecului popular – toate, considerăm noi, improprii stilului de interpretare a muzicii tradiționale, mult mai specifice artei de canto academic. Cât privește repertoriul interpretei, vom menționa faptul că apostolatul ei l-a constituit, în bună parte, promovarea scenică a cântecului popular stilizat, de autor, ponderea acestuia fiind, relativ, unul destul de mare, dar, facem o remarcă că, valorificarea stilizată a cântecului în scenă era proprie și altor interpreți de la noi în acea perioadă. Totuși, interpreta a avut unele resentimente față de faptul că nu avea libertate în alegerea repertoriului că nu putea vorbi despre studiile sale din anii interbelici și participarea la bogata viață culturală a Chișinăului de până la 1940. Bunăoară, în copilărie a cântat în renumitul cor condus de cunoscutul dirijor, compozitor, preot și om de cultură Mihail Berezovschi.

Cu toate acestea, în memoria contemporanilor săi, Tamara Ciobanu a rămas o personalitate artistică sinonimă cântecului popular, care și-a pus vocația și pregătirea sa excepțională în slujba Euterpei. Traversând un bogat repertoriu de piese lirice, artista a imprimat fiecărui cântec atmosfera

proprie conținutului emoțional, așa cum a simțit-o, străduindu-se cu toată puterea talentului să ofere satisfacții depline consumatorilor de muzică. Ea a crezut sincer în virtuțile cathartice ale cântecului nostru popular, promovându-l pe meridianele globului în măsura capacităților sale artistice. Artista a promovat cu insistență creația multor compozitori tineri din republică, interpretând lucrările acestora în recitaluri, concerte, în mediile artistice din țară și de peste hotare.

Vocația interpretei s-a manifestat de-a lungul anilor nu doar în țară, ci și departe de hotarele ei. Pe parcursul carierei artistice a promovat un mare repertoriu de cântece lirice în Republica Moldova, URSS, Albania, Austria, Birmania, Canada, Cehoslovacia, Finlanda, Germania, India, Jugoslavia, Mongolia, Polonia, Ungaria ș.a. De un răsunător succes s-a bucurat arta interpretei (în timpul turneului întreprins cu capela corală „Doina”) în România la Iași, Constanța, Craiova în 1953. Ziarele românești menționează și îi elogiază „inegalabila măiestrie interpretativă a cântecului popular moldovenesc”, „dexteritatea interpretativă extraordinară”. La unul din concerte Tamarei Ciobanu în România a asistat Mihail Sadoveanu. După apariția și evoluția ei în scenă scriitorul și-a sprijinit capul în mâini și a șoptit: „Dumnezeiește. Dumnezeiește.”

Cunoscuta mezzo-soprană sovietică Irma Yunzem – cea care avea în repertoriu și interpreta cântece din creația și în limba a peste 50 de popoare de pe glob, printre discipolii acesteia numărându-se Olga Voroneț, Jana Bicevskaia, Alexandra Strelcenko – cu referire la arta interpretativă a Tamarei Ciobanu se exprima astfel: „cântecele dumneavoastră, măiestria interpretativă, eleganța, farmecul și timbrul, culoarea vocii relevă calitatea unei mari artiste”.

A flancat tinerii interpreți, debutanți pe scena muzicii populare. Un exemplu, în acest sens, ar fi Valentina Cojocar. Dar nu numai atât. A educat și câțiva interpreți de valoare, printre discipolii ei numărându-se artiști consacrați în peisajul cultural al Moldovei din stânga Prutului: Nadejda Ceperaga, Alexandru Lozanciuc ș.a. A avut și un vis, din păcate, neîmplinit și anume: ca interpreții de muzică din Moldova să aibă o „Câmpie a Cântecelor” aidoma estonienilor, unde, de mari sărbători, să se întrunească marii cântăreți.

La un centenar, se pune în balanță atât valoarea omului, cât și opera sa. În perspectiva de mai sus, privită în timp și peste timp, panorama cântecului Tamarei Ciobanu, cât și figura artistică a interpretei se încadrează unui profil integru, rezonând cu melodia populară. Prin arta sa, prin virtuțile muzicale pe care le-a integrat și le-a cultivat vocea ei, artista a avut un rol considerabil în promovarea cântecului popular moldovenesc pe meridianele terei, trasând calea pentru stimularea interesului de cunoaștere a tezaurului sonor din țara noastră. Numele Tamarei Ciobanu se înscrie firesc în analele culturii din Moldova est-prutene, cariera artistică a căreia a fost dusă cu destulă demnitate la bun liman. Memoria față de personalitatea ei ne îndeamnă să-i cunoaștem mai bine postuma operă muzicală, să o apreciem ca atare la valoarea-i cuvenită.

Lumea frumosului privită prin ochii copiilor

✿ Silvia Florea,
Secția cultură, Soroca

Arta de a croșeta oferă posibilitatea de a utiliza o gamă bogată de îmbinări de lațuri din firul de ață și procedee tehnice, care oferă ca rezultat o mare varietate de noi modele a pieselor croșetate. Acestea prezintă o prețioasă comoară de valori decorative exprimate prin simțul practic și gustul artistic al artei populare moldovenești.

Croșetarea are o mare importanță educativă a generației tinere și are drept scop deprinderea cu munca, educarea frumosului.

Recent în satul Vasilcău s-a desfășurat Atelierul de creație în baza Centrului de meșteșuguri populare „Croșeta fermecată”, conducător doamna Ludmila Prepelită, organizat de Secția Cultură și Turism Soroca. Acest centru activează din anul 2007, iar în anul 2009 i s-a conferit titlul „model”.

În cadrul atelierului copiii au croșetat bibelouri pentru împodobirea Pomului de Crăciun, care sunt mai originale decât cele pe care le cumpărăm de la piață sau magazine.

Se spune că arta croșetei o însușesc numai fetele, dar în acest centru mănuiesc cu pricepere croșeta și băieții. Eu am croșetat diferite jucării, lucrând după scheme.

Dovada lucrului dus de conducătorul centrului sunt numeroasele diplome de participare la diverse acțiuni culturale locale, naționale și internaționale.

La acest atelier au participat colaboratorii Secției Cultură și Turism, meșteri populari, conducători și membri ai centrelor de meșteșuguri din raion, mass-media.

Numai Muzica poate exprima iubirea

✿ Text și foto: **Ion Domenico**

*Două decenii de activitate de creație a compozitorului și muzicianului
Vlad Mircos, originar din satul Antonești, Cantemir

Vlad Mircos, compozitor

Însăși genericul seratei de creație a compozitorului și muzicianului Vlad Mircos – „20 ani de inspirație izvorâtă din Dragostea față de Oameni și de Frumos” - deja i-a predispus pe melomanii cantemireni-foști colegi de școală, de lucru, săteni, oameni de cultură, absolvenții primei promoții a școlii de arte „Valeriu Hanganu” și pur și simplu iubitori de muzică - acea poezie a sufletului și chiar însăși sufletul poeziei spre o seară de revelație, de întâlnire cu muzica, care, vine vorba, este limbajul universal al omenirii, este stenografia sentimentelor, acea punte de legătură dintre viața rațiunii și lumea sublimă a sentimentelor. Or, rugat să „descifreze” genericul, compozitorul avea să spună că „Unde dragoste nu e, nimic nu e; dacă fiecare dintre noi ar face toate lucrurile cu dragoste, cu dăruire de sine, dacă am iubi cu adevărat și am crede în ceea ce facem, viața noastră ar fi pur și simplu un Rai”.

Precum avea să menționeze, în debutul seratei și directorul școlii de arte „V.Hanganu” din Cantemir, Virginia Boncev, nu este mai mare bucurie pentru un dascăl decât atunci când discipolii îi urmează calea, dezvoltă și creează lumea vrăjită a muzicii, care spală din suflet praful rațiunii, la fel ca și ploaia, pătrunde în inimă, picătură cu picătură, însuflețind-o, curățind și purificând cele mai alese sentimente. Îmi amintesc destul de bine cât de sânguincios, ingenios, priceput și talentat, dar și modest, în același timp, era fostul elev al școlii no-

astre, Vlad Mircos, care încă de pe atunci ne insufla încredere că se va consacra celei mai sublime din artele frumoase muzicii. După absolvirea cu succes a instituției noastre, a urmat școala muzicală din Tiraspol, unde a și început a scrie primele melodii, pentru ca ulterior să pășească și mai îndrăzneț, mai sigur în lumea compozițiilor muzicale în perioada studiilor la Institutul (pe atunci) „Gavril Muzicescu”. Ce să vă mai spun despre compozitorul, profesorul, omul Vlad Mircos, cântecele căruia au fost și sunt pur și simplu fascinante, dumnezeiești, sunt înalt apreciate în toată țara, ba chiar și dincolo de hotarele ei? Sunt sigură că orice melodie compusă de Vlad Mircos își are începutul în inima dumnealui și este foarte bine că această muzică ajunge din nou la inimă, bucurându-ne, înaripându-ne și însuflețindu-ne. Meritul incontestabil al compozitorului, muzicianului și profesorului Vlad Mircos, absolventul primei promoții a școlii noastre este și acel exemplu pentru toți învățăceii noștri, acel îndemn pe care-l transmite dumnealui prin fiecare nouă piesă muzicală.

... A fost, de bună seamă, o seară deosebită, care va rămâne pentru mult timp în inima și sufletul fiecăruia dintre noi, cei care am ascultat doar câteva din irepetabilele compoziții ale lui Vlad Mircos, din acea inestimabilă comoară, adevărat tezaur muzical, căci dumnealui are în palmaresul componistic cca 150 de perle - muzică ușoară, piese instrumentale, cântece pentru cor etc etc, încât spunea colegul dumnealui, director-adjunct al liceului cu profil muzical „Alexei Mateevici” din Chișinău: Vlad Mircos scrie mereu, fără întrerupere, este foarte bine organizat și de aceea le reușește pe toate. Drept confirmare, prima lui învățătoare din satul Antonești, Larisa Nicolenco spuse că Vlad se deosebea de ceilalți elevi anume prin faptul că știa ce dorește și-și atingea în permanență scopul. Actualul director al gimnaziului „L.Chiriac”, Vladislav Caramalac, îl numi pe Vlad „doctor al sufletului și inimii oamenilor”, melodiile sale tămăduiesc orice boală și noi trăim un înălțător sentiment de bucurie că suntem sătenii, pământeni dumnealui. Cuvinte de legitimă mândrie și recunoștință din partea comunității aduse și primara comunei, Lilia Malcov, la fel - Aurelia Nechit, șefă adjunct, serviciul cultură, Consiliul raional actuali și foști discipoli ai compozitorului și muzicianului cantemirean. Mai întâi corul școlii de arte „Valeriu Hanganu” (dirijor-Marina Simion), apoi câțiva discipoli ai școlii (profesoară Inga Baran), iar apoi distinsle interprete de muzică ușoară, laureate ale concursurilor naționale și internaționale - Carolina Gorun, Anișoara Patrașcu și tânăra pianistă Corina Lupașcu - au interpretat cele mai îndrăgite piese ale lui Vlad Mircos, printre care - cunoscutele șlagăre „Flori pentru învățători” (dedicată profesorilor școlii de arte

din Cantemir), „Bună dimineața”, „Lacrima iubirii”, „Ploi și amintiri” și multe altele.

... Emoționat până la lacrimi, Vlad Mircos găsi, la rândul-i, cuvinte de profundă și sinceră recunoștință pentru părinții săi (tatăl, Chiril, a fost prezent la festivitate), prima învățătoare, Larisa Nicolenco, directorul școlii de arte, Virginia Boncev (făcu chiar un frumos cadou pentru alma-mater-o floare, care-i va purta numele!), foști colegi, mulți dintre care activează în instituția natală, actuali colegi, interpreți,

instrumentiști, organizatori și moderatori ai acestei minunate serate, care a confirmat încă o dată că în această lume nu există decât un înger de lumină, care are putere asupra spiritului răului: e îngerul muzicii. Sau, cum afirma profetic marele Grigore Vieru: pe Dumnezeu îl poți întâlni pretutindeni: în stropul de rouă, în lumina soarelui, în ochii florilor, în cântecul izvoarelor și al privighetorilor, dar îl vei cunoaște cu adevărat în muzică.

„Măria sa Folclorul și Poporul”

✿ TAMARA PÎNZARU,

director artistic, Casa de cultură Cucuruzeni

Acest frumos generic al sărbătorii desfășurate la Casa de cultură din s. Cucuruzeni a încununat suita de manifestări culturale artistice din cadrul concursului raional „La izvoarele veșniciei”, organizată de Secția cultură în perioada februarie – decembrie 2014.

Programul sărbătorii a demarat cu apariția în scenă a personajelor Iliana Cosânzeana și Făt Frumos, care fiind poftiți la sărbătoare, au plecat împreună la Curtea Măriei Sale FOLCLORUL. Bătând la poarta curții, deschizând larg porțile, Craiul a invitat în curtea sa, rând pe rând, colectivele artistice care activează la Casa de cultură.

Micii actori ai teatrului popular, în rol de slujitori ai Folclorului – povestea,

șezătoarea, jocul, balada, doina, ghicitoarea, snoava, obiceiul, le-au mulțumit acestora pentru munca și truda la promovarea patrimoniului cultural imaterial, dorindu-le succese și dragoste pentru cultură și neam.

Melodiile de joc aduse de fanfara condusă de Ion Botnaru a purces sărbătorii o atmosferă de bună dispoziție. Ansamblul folcloric „Semănătorii”, conducător Elena Negruță a adus în scenă tradiții și obiceiuri de muncă a plugarului începând cu semănatul până când pâinea cea de toate zilele vine pe masă în fiecare casă de gospodărie.

Plini de energie, cu foc, dansatorii conduși de Gheorghe Guriuc au cerit publicul cu jocurile „Bucuria” și

„Hostropățul”, aprinzând și mai mult atmosfera sărbătorii.

Slujitorii cântecului folcloric, ansamblul de bărbați, adevărați haiduci, conducător Tamara Pânzaru au interpretat un program de cântece despre dargostea de neam, de glumă și dor.

Măria sa Folclorul a îndemnat pe cei prezenți în sală să-și iubească graiul, neamul, tradițiile – temelia noastră ca popor. Formația folclorică „Mugurașii” au înveselit spectatorii cu o „Căpriță” tradițională ce a adus zâmbete spectatorilor, ca mai apoi toți cei prezenți să fie semănați cu boabe de grâu și cu mireasma minunatelor sărbători de Crăciun.

Zilele Bibliotecii – în memoria Mitropolitului Antonie Plămădeală

✿ LARISA SULEIMANOV,
BP Î.P.S. Antonie Plămădeală

La 17 noiembrie s-a organizat masa rotundă „Zidind iubire a întrat în icoană”, participanți fiind studenți de la Colegiul de Construcție, profesori și elevi, consăteni ai Mitropolitului Antonie Plămădeală.

Biblioteca publică raională poartă numele Mitropolitului Antonie, din 17 noiembrie 2006, când printr-o decizie a Consiliului raional Hâncești, la o sută de ani de la fondarea instituției, i s-a conferit acest nume – ÎPS Antonie Plămădeală — Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

Antonie Plămădeală a fost membru de onoare al Academiei Române și al Academiei de Științe a Republicii Moldova, al Uniunii Ziariștilor Profesioniști Români, unul din cei mai distinși oameni de cultură basarabeni din toate timpurile.

În cadrul mesei rotunde s-a discutat despre omul de o rară cumsecădenie, ilustrul bibliofil, ecumenistul, savantul, istoricul și scriitorul Antonie Plămădeală, originar din satul Stolniceni.

Directorul bibliotecii – Tatiana Darii a deschis activitatea, iar autorul acestui articol a fost moderatorul, trecând în revistă date din viața și activita-

tea lui Antonie Plămădeală, o personalitate notorie de o vârstă cultură.

Despre opera Sa prodigioasă și valorile generl-umane care l-au caracterizat, despre cartea fratelui – Mihai Plămădeală „Refugiul. Deznădejde și Speranță”, operă care este o poveste impresionantă, cutremurătoare, a familiei basarabene- Plămădeală, a vorbit Tudor Plăcintă, specialist la Direcția Cultură și Turism, totodată povestind celor prezenți, ideea personală de a denumi Biblioteca cu acest nume.

Pertu Bălan – fost profesor, consilier raional, ne-a relatat despre legiferarea acestei Decizii și semnătura factorilor decizionali.

Timp de opt ani de când Bibliotecii i-a fost atribuit acest nume, trecând de la idei la fapte concrete, s-a adevărit ceea ce au spus atunci responsabilii de acest eveniment:

— „Antonie Plămădeală va fi îngerul păzitor al Bibliotecii raionale Hâncești” a menționat într-un interviu Tudor Plăcintă – șeful Administrației Publice Locale a Consiliului raional Hâncești, (pe atunci).

Ion Tulbu ne-a asigurat că: „Cu Antonie Plămădeală vom fi cunoscuți

în toată lumea”.

Cu ajutorul lui Dumnezeu și a fraților Plămădeală din București s-au adevărit spusele.

Și, cine, dacă nu Valentina Cotorobai, specialist principal în activitatea bibliotecilor din cadrul Direcției Cultură și Turism, a fost cea care a vorbit despre toate evenimentele organizate pe perioada de opt ani: Întâlnirea cu frații Plămădeală Mihai și Alexa, Donațiile de carte a Mitropolitului, Lansările de carte a lui Mihai Plămădeală: „Dosarele nu știu tot. Perioada anilor 1948-1956” Partea I, și „Refugiul. Deznădejde și Speranță”, Simpozionul științific internațional „Antonie Plămădeală – ctitor de spiritualitate și cultură românească”, Fondarea muzeului „ÎPS Antonie Plămădeală”, Pelerinajele la Mănăstirea „Constantin Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus, România, fiindu-i al treilea ctitor.

Doamna Valentina a îndemnat să-l aducem pe Antonie Plămădeală mai aproape de oameni, să-i aducem cărțile mai aproape de cititori, ca să fie mai bine cunoscută această personalitate ilustră, reprezentativă pentru țara noastră.

Emoționant a fost momentul, când profesoara de geografie de la gimnaziul „ÎPS Antonie Plămădeală” din satul Stolniceni, Zinaida Mardare, a vorbit despre vizita Mitropolitului în satul de baștină, după 45 de ani. „L-am cunoscut personal și știam de această personalitate că-i remarcabilă în lume, cu emoții și cu lacrimi în ochi priveam cum a mers la școala unde a învățat, cum a ingenunchat în poarta casei părintești și luând țărâna în palme le-a trecut peste față, sărutând pământul”. Doamna Mardare a venit la activitate cu trei elevi din clasa a IX-a din Stolniceni, care împreună își scriu istoria satului: Tamașciuc Corina, Chilaru Aurelia și Morărașu Mihai – cei mai buni activiști ce-și aduc aportul la cercetarea și promovarea valorilor istorice și culturale a satului natal.

În cadrul acestei activități, directorul Bibliotecii, în numele întregului colectiv, a decernat ziarului raional „Curierul de Hâncești” diplome pentru colaborare îndelungată și parteneriat stabil între mass-media locală și biblioteca raională, reflectarea activității bibliotecilor publice și promovarea valorilor culturale. Dorind ziaristei Elena Zaițev și red.-șef Tatiana Todoseiciuc, ziarului, să ajungă cu articolele lor în fiecare casă, familie și în inima fiecărui cetățean din raionul Hâncești și nu numai.

În final, cei prezenți au fost ghidați de bibliograful Bibliotecii prin muzeul „ÎPS Antonie Plămădeală”, et. III. Iar la et. II, în holul Bibliotecii pentru copii, a fost inaugurată prima expoziție perso-

nală a tinerei pictorițe din or. Hâncești, Silvia Chirilă, profesor de pictură la Școala de arte „Timotei Bătrânu” și muzeograf la Muzeul de Etnografie din or. Hâncești.

În următoarea zi, 18 noiembrie, după programul stabilit a avut loc concursul „Din bucatele bunicii”, pregătirea bucatelor tradiționale strămoșești. Concursul a fost teatralizat. Soacra (Galina Ambul) și nora (Diana Boenciuc) au moderat evenimentul. S-au pregătit așa bucate ca: pește la cuptor cu cartofi, găină rumenită cu legume, jambon de porc, măliguță în zolnic cu friptură de porc și brânză de oi, tortă de casă, plăcinte ca la bunica, colăcei, pâine de casă și un clondir cu vin din butoi.

S-a interpretat cântece populare, scenete, s-a recitat poezii. A fost instituit și un juriu obiectiv din angajații Direcției de Cultură, care au acordat premii celor mai bine pregătiți. Spațiul sălii de lectură era amenajat tradițional. Acest concurs a mai coincis cu sărbătorirea hramului orașului Hâncești.

La 19 noiembrie, în incinta Bibliotecii de Carte Românească a avut loc Masa rotundă „Calculatorul Pro și Contra”, moderată de Maria Chiroșcă. Au participat profesori, bibliotecari, elevi din mai multe licee din oraș. Această temă este actuală, de aceea scopul nostru este de a informa beneficiarii de impactul negativ al tehnologiilor informaționale moderne asupra generației în creștere. Secvențe video despre avantajele și dezavantajele calculatorului a prezentat dra Tatiana Neagă, după care

s-a pus în discuție cele vizionate. Doamna Eudochia Plăcintă a adus argumente convingătoare despre beneficiul și rolul cărții în viața copilului și că cartea este un prieten devotat și înțelept.

Cu sărbătorirea Hramului orașului Hâncești în Bibliotecă s-a organizat ședința clubului „Cunoaște-te pe tine însuși” cu genericul „O seară în bibliotecă”. Biblioteca a fost vizitată de copii, tineri și maturi care au făcut cunoștință cu ultimele lucrări din expoziția personală de pictură a lui Eduard Conencov, au vizitat muzeul „ÎPS Antonie Plămădeală” și imaginile orașului vechi, expuse în holul Bibliotecii pentru copii.

La Momentul poetic a fost citită poezia „Graiul matern”, din creația proprie a lui Simion Papanaga, membru al Organizației Teritoriale de Tineret din Hâncești.

S-au înscris mai mulți cititori noi în bibliotecă, iar vice președintele raionului Efim Moraru, care a venit în vizită cu familia, a felicitat pe cei prezenți cu această ocazie, dorindu-ne succese în tot ceea ce facem și câți mai mulți vizitatori să ne pășească pragul bibliotecii.

La expozițiile tematice de carte s-au prezentat revistele bibliografice: „Hâncești trecut, prezent și viitor”, „Ei au scris despre Hâncești” (medaliaoane literare hânceștene). Sala de lectură pentru maturi a fost amenajată de sărbătoare ce a bucurat sufletul și ochiul. Chiar a fost seară de sărbătoare în bibliotecă.

Concursul internațional de ansambluri instrumentale și vocale „Ștefan Neaga” — focar autentic de cunoaștere

✿ DOINA-CEZARA PROCOPCIUC
eleva an. IV, Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga”

Colegiul de Muzică Ștefan Neaga a fost învăluit de un eveniment de excepție și incontestabil unic în Chișinău și chiar întreaga țară – *Concursul internațional de ansambluri instrumentale și vocale „Ștefan Neaga”,* ediția I, desfășurat pe 12-14 noiembrie 2014. Acest concurs, realizat grație proiectului transfrontalier *Educația artistică și culturală în contextul cooperării transfrontaliere durabile, MIS ETC 2557* reprezintă un frumos prilej tinerilor de a-și demonstra abilitățile, profesorilor – de a face schimb de noi cunoștințe în domeniu, iar melomanilor – de a se bucura de o muzică de calitate. Evenimentul implică o pleiadă întreagă de persoane capabile, energice și ambițioase, care au reușit cu brio să organizeze concursul și să-l deruleze în cel mai bun chip, amintim partenerii proiectului - Asociația KULT-ART, România și Centrul Bucovinean de Artă pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Românești, Cernăuți, Ucraina. Am avut onoarea să fim salutați în cadrul evenimentului de lansare de către înalții oficiali: Chiril Lucinschii, Igor Șarov, Leonid Bujor, care au apreciat înalt semnificația concursului pentru integrarea și cooperarea transfrontalieră prin cultură și artă.

Faptul că peste 160 de concurenți și circa 200 de profesori beneficiari al acestui proiect au participat la eveniment, valorificând posibilitatea de a pune în discuție numeroase probleme ale culturii muzicale contemporane, procesului actual de învățământ muzical-artistic, reprezintă un alt avantaj al concursului. Ceea ce s-a și înfăptuit în cadrul mas-

ter class-elor susținute de recunoscuți maeștri ai culturii naționale. Astfel, au avut loc 6 ateliere interactive la următoarele secțiuni: *Ansamblu pianistic și amerial, Ansamblu de instrumente de suflat, Ansamblu de instrumente cu corzi, Ansamblu vocal academic, Ansamblu vocal popular, și Muzicologie: Tehnici de lucru în clasa de ansamblu de instrumente de suflat* - susținut de Simion Duja, profesor universitar, Artist Emerit (Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice); *Didactica disciplinei ansamblului cameral și de instrumente cu coarde* - Olga Vlaicu, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar și Ina Saulova, profesor (AMTAP); *Tehnologia didactică în cadrul duetului pianistic* - Iurie Mahovici, profesor universitar, solist al Filarmonicii Naționale S.Lunchevici, Maestru în Artă (AMTAP); *Problema „teoriei” în arta muzicii: aspecte conceptuale și didactice* - Ion Gagim, profesor universitar, dr. hab., Margarita Tetelea, doctor conferențiar universitar (Universitatea de Stat A.Russo din Bălți); *Metoda și tehnica vocală în clasa de canto academic* - Ivan Cvasniuc, profesor universitar, solist al TNOB Maria Bieșu, Artist al Poporului (AMTAP); *Metoda și tehnica vocală în clasa de canto popular* - Ioan Paulenco, conferențiar universitar, Artist al Poporului, solist al TNOB Maria Bieșu.

Atât profesorii, cât și elevii au avut o extraordinară oportunitate de a afla cele mai subtile și profunde informații despre tehnica ansamblului – compartiment, ce de multe ori rămâne în umbră, cu părere de rău. *Ansamblul* constituie

cel mai util, frumos și interesant mijloc de interacțiune a interpreților, ce presupune relevarea viziunii proprii, surprinderea ideii celorlalți interpreți și într-un final, asamblarea acestora într-un tot întreg. Care sunt avantajele și dezavantajele ansamblului, problemele întâlnite pe parcurs, istoria și actualitatea acestui domeniu în muzică și multe alte lucruri noi – sunt întrebările abordate și discutate în cadrul *master class*-urilor, de asemenea și problema *teoriei muzicii* în cadrul procesului de învățământ muzical-artistic: importanța și aplicarea în practică.

De notat faptul, că în aceste activități au fost implicați o serie de tineri, care au rămas profund mulțumiți și dornici să mai participe în astfel de manifestări, iar profesorii – satisfăcuți de nivelul înalt al *master class*-urilor.

Așadar, acest tip de activitate este binevenit și multășteptat de toți, însemnând o experiență inedită pentru tineri și profesori; o șansă deosebită de a cunoaște remarcabile personalități ale artei muzicale contemporane, de a discuta cu ei și însăși de a crea relații colegiale sau profesionale. Acestea vor contribui indiscutabil la dezvoltarea, modernizarea și progresul vizibil al procesului de învățământ muzical-artistic și desigur, la pregătirea unor specialiști de excepție în domeniu, distinși muzicieni.

Rolul folclorului în Povestea cu cocoșul roșu

Diferitele puncte de vedere și atitudini față de elementul folcloric au generat varietatea literaturii scrise, autorii asimilând în chip specific creația populară. Dacă structura narativă a lucrărilor druțiene vădește „un pronunțat spirit de basm” și o strânsă corelare cu legenda, povestea, balada, cântecul liric, cele ale lui D. Matcovschi – legătura cu balada și lirica populară, proza scurtă a lui G. Meniuc, V. Ioviță, I. Burghiu – cu modalitățile snoavei, legendei și poveștii, atunci V. Vasilache în operele sale recurge la alegorie, la structura și sistemul de convenții ale poveștii, la simbolurile mitico-folclorice.

Criticul literar M. Cimpoi analizând metoda narativă a romanelor lui Ion Druță, Vasile Vasilache și Vladimir Beșlea-gă (în parte) menționa că aceasta: „împrumută adesea mijloace ale epicii populare: participarea lirică în desfășurarea evenimentelor, descrierea lor ocolită, alegorică, folosirea șireteniei ca mod de interpretare lucidă a lucrurilor, complacerea în redarea amuzant-umoristică sau pur și simplu picantă a detaliilor și amănuntelor” [1, p. 85-86].

Apelul scriitorului V. Vasilache la tezaurul folcloric a fost consemnat de nenumărate ori de critica basarabeană. De exemplu, I. Ciocanu analizează opera prin prisma așa-numitei *proze rurale*, menționând că este „o expresie a satului basarabean postbelic”, „o istorie a satului din stânga Prutului, văzută oarecum din interior și dezvăluită de făuritorii înșiși ai acestei istorii”, iar „în străduința lor de a exprima realitatea specifică a satului, scriitorii apelează neapărat la mijloace și procedee din creația orală a sătenilor, la felul de a folosi resursele lingvistice, specifice oamenilor de la sat, la alte particularități ale manifestării personajelor plătuite de scriitori pe baza contemplării și studierii exponenților populației rurale” [1, p. 321].

Exegeta Ana Ghilaș, într-un studiu asupra romanului *Povestea cu cocoșul roșu*, face trimitere la „perpetuarea pe teren artistic basarabean a unui model epic și etno-epic ce-și are sorgintea în spiritualitatea noastră românească, numit de către cercetătorul din Iași Dan Mănuță *bonus pastor*. <...>. Aspectul tematic, psiho-social al *bunului păstor* rezultă din teama de absență a valorilor, relevă conservatismul etnic, întoarcerea spre axiologia populară” [2, p. 328].

Într-un interviu cu modernul Vasile Vasilache criticul din Basarabia I. Ciocanu îi mărturisea propria viziune care și-a creat-o vizavi de izvorul tămađuitor și purificator al creației populare în opera literară a protagonistului: „ai fost scăldat și înmiresmat, apoi înfășat în scutecele folclorului moștenit de veacuri”, ferit fiind în acest fel de soiul de literatura promovat de L. Barschi, I. Canna, dar și de „boala «vacului I. D. Ceban»”, la care replică autorul *Poveștii cu cocoșul roșu* vine cu o explicație detaliată elucidând rolul creației populare asupra operei sale: „Scriitorul basarabean, îl am în vedere pe prozator, s-a tot ofilit și pipernicit în folclor precum porumbul în horșita înflorită.

Lipsiți, dezmoșteniți de matcă, de mării noștri înaintași (<...> Rebreanu, Caragiale, Camil Petrescu, Slavici, Agârbiceanu?), așa că unica sursă, mai bine zis unicul adăpost, ne-a fost folclorul. De aceea l-am cultivat în straturi și în răzoare, prin cărțile și nuvelele anilor cincizeci-șaizeci. Aidoma gospodinilor care-și cultivă pătrunjel în ghivece. Așa ne-am trezit noi, a doua generație de prozatori, care nicidecum nu se putea conforma, după Congresul lui Hrușciiov, realismului socialist stanilist... Astăzi, crede-mă, către sfârșit de carieră literară, te descoperi un fel de prozator... «indian precolumbian». Așa-zisa proză moldovenească, fără să știe, fără să-și dea seama, a frecventat poporanismul, semănătorismul și alte «isme» de la începutul secolului al XX-lea. S-a îmbăiat în folclor și Ion Druță, nu întâmplător își întitulează primele proze mai dimensionate *Frunze de dor*, *Balade din câmpie*... Și câte alte titluri ne caracterizează ca o rezervă de cultură folclorică și folcloristică” [3, p. 10-11]. Am reprodus detaliat citatul pentru a da o posibilitate de a înțelege, că deși folclorul a stat la baza romanului *Povestea cu cocoșul roșu*, reflecție pe care scriitorul nu o neagă, acesta până la urmă l-a aservit, prozatorul precizând că ceea ce s-a dorit prin mesajul romanului a fost doar de a limpezi prin alegorie și parodie situația reală din mediul rural, aflat într-o perioadă dificilă de dezvoltare, torturat și oprimat de ideologia comunistă. În cele din urmă, din confesiunile lui Vasilache esențială ni se pare încrederea acestuia că arta până la urmă reprezintă o încercare a omului de a se feri de „vrăjmășii”, „stihii”, foarte apropiată de credința poporului în forțele malefice și apărarea de acestea prin magie, descântec și blestem. V. Vasilache ne apare ca o figură emblematică, bine documentată, asemenea celor mai mari scriitori, care caută să descopere în permanență cheile artei, nu în realitatea searbădă, uscată, ci în trecut, în mitologie, în antichitate. În cele din urmă, patima pentru misterios cultivată cu atâta vehemență de bunica scriitorului, de înțelepciunea bunicului pe care a simțit-o la vârsta de cinci ani (când bunelul se iartă cu frații săi de cruce înainte de moarte), dar și de cele câteva clase de liceu la Iași l-au marcat într-un fel pe prozator, trezindu-i, astfel, gustul pentru istorie, ontologie, etologie și mitologie. Prozatorul e ferm convins că o adevărată literatură se poate dezvolta numai în baza unor tradiții instituite și rezistente în fața timpului: „La un moment dat scriitorul descoperă atracția supremă spre valorile prime ale acestei culturi, ale acelei literaturi în care s-a trezit” [3, p. 17]. Criticul Ion Ciocanu descoperă în operele lui V. Vasilache o modalitate narativă „semifolclorică”, „semibasmică”, o viziune autentic populară, „o vorbă cu tâlc ascuns”, „neoșismul expresiei”, care își trag sevele din „adâncurile autohtone” ale satului de baștină Unțești, în felul acesta realizându-se venirea „de acasă” a prozatorului în procesul literar: „V. Vasilache vine de acolo, de departe și de demult, ca o răzbunare a celor care n-au putut să scrie și ca o

continuare a acelor povestitori pe care nici nu se putea să nu-i fi întâlnit. Drept că scriitorul nu e o dublură a lor, ci o continuare, și încă una creatoare, cu perlele pe care le întâlnește începând din copilărie și cât îi este dat să trăiască, el trebuie să știe ce să facă, adică trebuie să fie artist, nu pur și simplu unul care merează și «întrebuințează...» [3, p. 23].

După prezentarea contextului biografic al autorului, moment important pentru tratarea folclorică a problemei asimilării creației populare în opera unui scriitor, vom încerca să elucidăm rolul acesteia la realizarea artistică a lucrării *Povestea cu cocoșul roșu*. Titlul romanului este unul eminamente simbolic. Pentru a defini sensul recurgem la afirmația lui B. P. Hasdeu referitor la acest tip de narațiuni folclorice: „Așa este basmul cu cocoșul roșu, numele unei glume copilărești ajuns a fi o locuțiune proverbială, cu sensul de o flecărie fără sfârșit... În acest basm cu minciunile un herghelie își pierde herghelia într-un doveleac sau într-un pepene și o tot caută înzadar trei zile, apoi pe capul unei albine, înjugate la plug cu un bou, crește un nuc etc., adică nu se potrivește, lucruri supranaturale, ci se îndrugă niște absurdități, iar poporul face totdeauna o mare deosebire între supranatural și absurd. În absurd el nu crede, în supranatural – da” [Apud 4, p. 222-223].

Romanul *Povestea cu cocoșul roșu* de V. Vasilache, reprezentă în linii generale o povestire simplă populară, o întâmplare fără sfârșit, iar personajul principal Serafim Ponoară – prototipul unui Dănilă Prepeleac în multe privințe, e plămuit în cheia eroilor fantastici din eposul folcloric.

Plasată chiar la începutul romanului, zicala chinezească: „Dacă ai două cămăși, vinde una și cumpără-ți un trandafir” îl orientează pe cititor să reflecteze asupra celor ce vor urma. Cămașa – obiect din domeniul utilului și trandafirul – din cel al frumosului, precedă disputa dintre Serafim și Zamfira asupra străvechiului conflict dintre frumos și util. „Ai văzut ce-ai cumpărat tu, măi?” – îl întreabă Zamfira când a văzut dimineața bouful. „Nu-i frumos, nu-ți place, așa-i?! se îndureră el pe loc. Știi... și zice, parcă să se spovedească, parcă să se mândrească: Știi, Zamfiră, mai mare frumușă ca dânsul, crede-mă, nu era în tot iarmarocul!... Mă crezi? Patret. Uite așa stăteau oamenii împrejurul lui... și Serafim scoase mâinile de sub cap, rășchiră degetele zece, să arăte desimea admiratorilor. Cum ne-a fost vorba și înțelegerea? Ia-ți ce-ți place, că eu te plac și în cele ce-ți sunt dragi...” [5, p. 74]. Înțelegerea dintre ce e bine și ce e rău, temă proprie poveștilor fantastice, legendelor, îl frământă mereu pe eroul principal, de fire fiind foarte naiv și percepend lucrurile asemenea copiilor, la suprafață, deși uneori pare a fi cel mai înțelept: „– Auzi tu, cum rod carii ferestrării?”, „El, bucuros de cele ce aude, căci e glas scump:– Aud! răspunse Serafim. Taman că mă gândeam: așa roade binele răul...”, „– Ei, că ai spus-o și tu! Ce fel de bine? Carii sunt doar răul, iar ferestrării is buni-bunuți...”, „– Drept, Marie... dar, Marie, binele niciodată nu se vede... și pentru rău... binele e tot un rău!...” [5, p. 48-49].

În sondarea problemei dintre frumos și util participă cuplul dualist Serafim Ponoară și Anghel Farfurel. După cum rezultă din critica literară, aceste două personaje sunt niște proiecții simbolice, aflate mereu în opoziție. *Serafim* în religia creștină înseamnă „rangul superior în ierarhia îngerilor”, iar

Sarapeion din grecește înseamnă „locul înmormântării animalelor sfinte – Apis” [6, p. 520]. Numele personajului este căpătat prin extensiune de la denumirea satului Ponoare (*ponor* – adâncitură sau coastă formată în urma eroziunii, a prăbușirii sau alunecării terenului): „Acestui Serafim îi ziseră sătenii Ponoară, pentru că se născuse în Ponoare – așa se numește cogeamite deal de pe țarina satului” [5, p. 9]. Semantica numelui explică simbolic și personalitatea personajului care parcă se năruie, se desprinde de semenii săi prin felul de a gândi, de a proceda: „Bine i-a spus-o Anghel într-o emisiune: „Ponoară ești... și așa ai să te ponorăști!” [5, p. 184]. Numele celui alt personaj vine de la grecescul *angelos*, care semnifică „mesager”, „sol”. „Ființe intermediare între Dumnezeu și oameni, sunt simboluri ale lumii spirituale, create înaintea altor fapte. Deși au chip de om, sunt, de fapt, ființe asexuate. <...> Apariția lor în lumea oamenilor e o epifanie a sacralului. Din punct de vedere uman, ei simbolizează aspirațiile spre perfecțiune, elanurile ascensionale, sufletul pur” [7, p. 81]. În credința poporului român fiecare om are un înger și un drac: „Îngerul îl păzește, îi arată drumul cel bun, îl îndeamnă la bine, dară dracul – la păcate și la rău” [8, p. 422]. Pe lângă îngerii păzitori, mai există și îngerii cei răi, despre care se crede că au păcătuit cu pământencele. Personajul Anghel Farfurel e o proiecție alegorică a ceea ce înseamnă de fapt înger. E mai degrabă îngerul negru, în raport cu Serafim și cu sătenii, îndeplinindu-și și misiunea sa de mesager al puterii totalitare instaurate. Cercetătoarea Ana Ghilaș îi caracterizează astfel: „Serafim nu este pur și simplu un țăran credul, un Dănilă Prepeleac sau o ipostază a lui Păcală (cum a subliniat critica literară), ci mai simbolizează și divinitatea, neprihana. Anghel nu este nici el doar o ipostază a lui Păcală și nici nu întruchipează doar spiritul practicist, ci mai întrunește, îmbinate în persoana sa, eroul, demonul și ajutorul, mesagerul zeilor (a puterii)” [2, p. 330]. Prin urmare, personajele antitetice sunt proiecții ale sacralului și profanului. Prin Serafim este prezent „homo religios” și lumea spirituală, iar prin Anghel – „homo profanus”, ateismul și desacralizarea lumii. E o perspectivă de exprimare a naratorului cu referire la situația socială și politică dictată de colectivismul forțat.

Structurat pe mai multe planuri, romanul denotă îmbinarea tradiționalului cu formulele moderne. Ceea ce ne interesează este modul în care își crează narațiunea. Formula „La început era bou” plasată chiar în primele momente ale capitoului I e o aluzie alegorică la *Biblie*: „La început era cuvântul. Și cuvântul era Dumnezeu”, chiar dacă scriitorul ne mărturisește în confesiunile sale că în acest enunț este prezentă nota autobiografică de apreciere a autorului, care ajunge să scrie abia la 40 de ani, considerându-se până la momentul respectiv încă nedemn de a se avânta în „dalacul scrisului”. Momentul demiurgic este remarcat și de academicianul M. Cimpoi: „Realizând o simbioză între formele narative tradiționale și moderne, Vasilache, moralist subtil și filosof-țăran, începe mereu de la... Adam și Eva un dialog despre existența umană” [9, p. 182]. Înzeștrarea personajelor animale cu cuget și grai e un element propriu narațiunilor folclorice, unde toate obiectele, ființele, fenomenele prind grai și execută lucruri specifice oamenilor. Venerarea soarelui ca fiind sfânt, element propriu perioadei păgânismului când oamenii se închinau la

fenomenele naturale, crezând că acestea conduc lumea, o întâlnim și în romanul analizat. Asemenea eroilor din basme care se roagă la soare, la lună, la vânt, la tunet să-i îndrumeze în calea lor de căutare, după care aduc mulțumire astrului invocat, Serafim în finalul operei îi aduce rugăciune de mulțumire soarelui: „Soare, frățică! Până acum n-am făcut nimănui nimica, nici un rău. Bogdaproste de darurile tale..., de pâine, sudoare, de năduf și sare, de toate cele văzute și neștiute! De lumină, de tihnă, de ploaie și cuvânt, de slava aistui pământ” [5, p. 206]. Într-o cercetare de teren din centrul Basarabiei am întâlnit rugăciunea de mulțumire: „Mulțumim ție, Doamne, pentru pâine și sare și darurile Măriei Tale” [10].

De convenționalul basmului folcloric ține apariția personajului Serafim, despre care maică-sa Ileana mărturisea: „*am luat lut. Lutul boț l-am făcut, l-am scuipat. Și odată l-am suflat. Cată matala ce ochi s-au holbat!*” [5, p. 10]. O astfel de naștere care „însoțește Marele Început al drumului existențial, deși nu mai păstrează astăzi în derularea sa secvențe din scenariul mitic, are în arhetipurile sale o structură mitică, care se regăsește în alte compartimente ale folclorului, în speță în basme, depozitare ale structurilor mitice” [11, p. 14]. Raportat la numeroasele basme românești, nașterea lui Serafim reprezintă un model al arhetipului „*zămislirii miraculoase*, din care apar, de obicei, *eroi năzdrăvani*” [Ibidem]. Elementele de natură materială, dar și spirituală, implicate în „*conceptio magica*” de procreare a eroilor din poveștile fantastice ne demonstrează o gamă largă de posibilități de a „purcede grea” ale personajelor dornice de copii: promiterea unor lucruri (juruirea); ingerarea unor produse *vegetale*: fire de bob, busuioc, mazăre, piper, grăunte etc., *animale*: pește, carne etc., *minerale, metale*; prin participarea elementelor naturii: apă, aer, foc, pământ, soare, vânt, rouă; a elementelor *spirituale*: vise, rostiri, priviri; metamorfoza animalelor: porc, șarpe, iapă, vacă, urs, câțel ș.a. în copii; sau nașteri miraculoase din animale: vacă, ursoaică, oaie etc., presupuse a fi sub interdicția unei vrăji și nașteri din protagoniști-bărbați [12, p. 647].

În cazul de față ne interesează procrearea prin participarea unui element primordial în cosmogonia universală – pământul. Reprezentat de lut, „simbol al materiei informe, implică ideea creației prin acțiunea de a frământa lutul, care simbolizează gestul Creatorului” [11, p. 27]. Proza populară ne dezvăluie acest arhetip valorificat în basmul *Ion Năzdrăvanul din lut* [13]. Eroul din basm este plămădit din lut, pus într-o covățică și legănat, cântându-i-se ceva. Într-un final copilul de lut începe să se miște, să vorbească și crește ca unul din povești. În funcție de acest convențional este procreat și Serafim, acesta prinzând viață în urma suflului aerului asupra boțului de lut.

De convenționalul fabulosului țin și celelate elemente: episodul cu apariția lui Anghel, istoria punerii numelui [5, p. 25-26]; calea pe care o parcurge țăranul Cozoroc spre iarmaroc cu bouțul de vânzare: „Călcau meleaguri nevăzute: un deal, o vale, un șes, un pod, stâlpi atârând sub sârme-odgoane” [5, p. 12]; formulele de narare: „Acu, dacă l-a născut, băiatul n-avu încotro să nu crească. ... Așa că azi crește, mâine crește, poimăine nu crește, dar tot crește!” [5, p. 10], „A venit vremea și iată că Ileana cea din Valea Ilenei i-a cumpărat feciorului și pălărie, și pantaloni, și a prins a-l trimite mai adesea ba la o dugheană, ba la o moară, ba la o horă” [5, p. 15], „Merge el, merge, da

de colo și cerul se luminează” [5, p. 182]; elementele spațiale: „Călcau meleaguri nevăzute; un deal, o vale, un șes, un pod” [5, p. 12], „Oare-oare-i departe aist departe, care-o ține pe Maria mea peste munți și ape!” [5, p. 48], „Și unde își aruncă Serafim încă o dată ochii peste țarină, da acolo ca ieri, ca mâine, ca azi în dricul amezii” [5, p. 142] (asemenea plugarului din urătura tradițională care se uită peste câmpuri să aleagă un loc curat de arat și semănat), „Tot pe râpă, tot pe drum, tot pe lângă garduri, tot prin șanțuri” [5, p. 143] etc.

Personaj înțelept, creat după modelul celor din tradiția noastră folclorică, mama lui Serafim îi explică fiului care-i aceea calea omului pe pământ: „Întâi și întâi omul să aibă cui-bul său, să se însoare, să le caute în obraz părinților și să-i ajute când or îmbătrâni. Iar dacă vine vremea să-i îngroape, (...) și să aibă și el copiii lui, să știe și el ce-i chinul și necazul” [5, p. 10]. Explicația denotă o tradiție seculară de viață acumulată de strămoși și transmisă generațiilor tinere. E cert că astăzi unele principii morale ale străbunilor nu mai sunt respectate. V. Vasilache ne demonstrează acest lucru prin felul cum s-a căsătorit Zamfira, care a rămas însărcinată de la un alt bărbat și nu după căsătorie cum se obișnuia pe vremuri.

Capacitatea omului de a face bine și a fi sensibil la frumos, a continua tradiția populară, dezvăluie perfecțiunea spirituală a personajului Serafim, care vrea să cânte oamenilor nu pentru bani, ci pentru plăcere: „Dacă eu aș cânta, n-aș lua nici o para... Ce bucurie mai mare poți să ai tu, când vezi: tu cânti, alții horesc și se veselesc și iese ca și cum tu cânti și horești dimpreună cu dâșii, nu-i așa? Eh, de-aș putea eu cânta...” [5, p. 16]. Referindu-se la același fragment cercetătoarea A. Ghi-lăș menționează: „Cuvintele personajului reînvie în memorie o imagine a horei, tradiție frumoasă uitată, și totodată exprimă un principiu etic popular – colectivismul, coparticiparea la viața spirituală a aproapelui tău prin intermediul creației populare” [2, p. 333].

Coraportat la miticul bour din legenda despre descălecatul Moldovei bouțul Apis devine un simbol. Boul este considerat animalul sfânt la multe popoare de agricultori. Românii îl consideră „animal plăcut lui Dumnezeu” [7, p. 23], este asociat cu bunătatea, blândețea, calmul, truda și sacrificiul. „Boul alb e un simbol solar, fiind pus în același timp în legătură cu ploaia fecundă a cerului și cu fulgerele sau tunetele, dar și cu stihia htoniană, cu brazdele arate, cu belșugul pământului. E un animal psihopomp, de unde prezența lui în riturile de înmormântare; de obicei, carul mortuar era tras de boi. Apare în multe rituri agrare ale românilor cu funcții fecundatoare și apotropaice (cf. *Plugușorul*, *Înstruțarea bouului* etc.). Boul este emblema Sf. Evanghelist Luca” [7, p. 23]. Din grecește *Apis* – înseamnă „bou sfânt”; la egiptenii antici era una din zeitățile principale. Era considerat sfânt dacă avea următoarele semne – bot negru, pată albă în frunte [6, p. 39]. Aceleași semne le are și bouțul Apis. Pentru personajul Serafim, animalul are importanță enormă. E sufletul acestuia rățacit, singuratic „fără mamă, fără tată”, frumosul la care aspiră, nu în zadar, când se pornește la iarmaroc să-l vândă, se răzgândește și îl lasă în codru ca să devină acel legendar și mitic Bour, care a stat de secole în centrul stemei Moldovei. La o altă extremă, cea a basmului fantastic, Boul bălan este prietenul lui Făt-Frumos, care îl apără

în momentele grele ale drumului de inițiere și-i asigură existența chiar și după moarte [14]. O interpretare din perspectivă mitologică a respectivului personaj ne propune și cercetătoarea Olesea Gârlea: „Zeitatea egipteană Apis, numele bouțului lui Serafim, se identifică în mitologia egipteană cu zeul fertilității care a luat chipul unui bou, acesta e reprezentat în negru cu nuanțe albe, știm că bouțul lui Serafim e «Alb» (Bălan) de unde și antiteza Apis-Bălan. Zeul Apis era atribuit ritualului morții, acesta micșora numărul de chinuri pe care muribundul trebuia să le aibă și era considerat vițelul lui Osiris. Moartea lui Apis era considerată nefericire, el era balsamat și păstrat în cavoul Serapeum lângă Memfis. Vasile Vasilache preia o perspectivă dublă asupra imaginii bouțului, una de natură păgână atribuită mitului despre Apis, cealaltă de natură creștină, istorico-folclorică conform căreia bouțul reprezintă simbolul stemei țării și amintește de mitul descălecării lui Dragoș” [15, p. 107].

Natura și satul – elemente ale *bonus pastor*, la Vasilache sunt prăbușite, ceea ce semnifică ideea surpării tradiționalului în fața societății. Vatra casei bătrânei Ileana și ea prăbușită, ruptă de casă. Elementele naturii: prunul, iarba, soarele denotă principii, stări de spirit, iar imaginea mamei, a bătrânei Ileana dezvoltă simboluri ale mamei-natură și a mamei păstrătoare, ocrotitoare a vetrei părintești.

Întrebarea „Oare ce-ar zice, mama, dacă ar afla?” semnifică, de fapt, apelul la trecut, la tradiție. Pentru Serafim, mama e focul din vatră, ocrotitoare și apărătoarea acestuia.

Întâlnirea cu bătrâna Ileana Râpoaica, când ajunge în satul Necununați (numit Bortari până a se prăbuși dealul), îl derutează, adresându-i-se la un moment dat ca unei mame, Serafim vede în ea persoana dragă de care s-a despărțit, ca „frunza de pom”, din moment ce și mama lui Serafim purta același nume *Ileana*. Momentul respectiv poate fi interpretat și din altă perspectivă. În tradiția populară românească, mama este de fapt generatoarea omenirii. Nu în zadar întâlnim chiar în basmele noastre folclorice adresarea la o ființă de sex feminin, în etate, care este îmbinată și de cuvântul *mamă* sau *mumă*, sau *sfântă*, de ex.: Muma-Pădurii, Muma-Pământului, Maica Domnului, Sfânta Vinere, Sfânta Duminică etc. „Numele personajului Ileana, mama lui Serafim, [dar și a bătrânei din văgăuna Necununaților – n. n.] ne explică cercetătoarea Olesea Gârlea, nu este altceva decât transcrierea contextualizată a numelui mitologic al frumuseții feminine absolute: *Elena*. Ileana este autoritatea tutelară a universului cosmic, zeița feminină și maternă a locului” [15, p. 108].

Bătrâna Ileana Râpoaica, oarbă la bătrânețe, anunță un adevăr, care ar putea fi numit universal: „Un izvor, o pădure și duhul lor îți mai întoarce ca amintire pe limbă gustul verdelui și sângelui” [5, p. 191]. Gustul verdelui, ca metaforă des valorificată de poeții contemporani, „culminează cu un simbol universal de origine folclorică și face referință la un complex de imagini artistice tradiționale”, ne explică T. Butnaru. „După spusele criticului român G. Drăgan, verdele «întruchipează umarul, speranța, vitalitatea, nemurirea, principiul feminin (fertilul protector)». Conceput ca «emblemă a salvării, a luminii spirituale», verdele e omniprezent în poetica eminesciană, precum și la scriitorii contemporani Gr. Vieru, L. Damian, I. Vatamanu, pentru a materializa conceptul popular despre vitalitatea spi-

rituală a neamului. Verdele este modul de integrare în spațiul universului, a unei filosofii existențiale determinată de ritmul mișcării” [16, p. 37-38]. Cât privește gustul sângelui, acesta e considerat din cele mai vechi timpuri „drept substanță a vieții, vehicul al vieții și simbol al vieții” [7, p. 164] din care răsar toate ființele. Sângele simbolizează alianța și înrudirea, patrimoniul comun al neamului. Prin urmare, și expresiile: rudă de sânge, de același sânge, sângele apă nu se face, sângele nevinovat cere răzbunare, sânge cu sânge nu se spală etc., dar și ritualul înfrățirii prin schimbul de sânge, reprezintă unicitatea și integritatea unui popor, dar și lupta în numele dreptății.

Bătrâna Ileana Râpoaica este păstrătoarea cântecului pitpalacului, adică al elementului mistic al culturii mitico-folclorice, este „cântul copilăriei noastre” pe care îl caută cu atâta înverșunare Serafim, după ce rămâne singur, fiind părăsit de Zamfira. Etimologic „pitpalac” este un nume de origine expresivă, generat din onomatopeea produsă de glasul păsării. Et-nograful S. Fl. Marian face o investigație a păsărilor poporului român și menționează că pitpalacul sau prepelița, sub diversele sale denumiri: *pipalacă*, *taptalagă*, *teptalacă*, *poternică*, *pitpediche*, *prepelicioră*, *petruniclia* etc. sunt „formate dela strigătului acestei păsări, care când cântă, începe totdeauna cu «vaă, vaă» și sfârșește cu «pitpidică» séu «pitpalacă»” [17, p. 222]. Limbajul păsărilor în mitologie, ocultism este folosit ca mijloc de comunicare cu inițiații: „Ca divinități cu funcții multiple sau ca încarnări ale spiritelor tutelare, păsările mitice cunosc secretele celor trei lumi, ceea ce a făcut să se nască mitologemul «cunoașterii limbii păsărilor». Această știință este dată eroilor din basm, inițiaților și înțelepților, precum era regele Solomon” [7, p. 130]. Invocarea glasului pitpalacului face referință și la lumea basmică unde păsările sunt înțelese sau prin anumite practici se poate obține acest dar, de a vorbi în limba păsărilor. Din text mai surprindem și transcenderea în lumea pitpalacului prin rugămintea Râpoacei de a i se lua viața. Asociat cu păsările de noapte care cântă spre chindii, pitpalacul obține și semnificații ale „prevestirii destinului implacabil și morții”: „de dorul unui pitpalac se va fi năruit și dealul Râpoaicei”. Mătușa Ileana e cea care, conform practicii ornitomanției, descifrează viitorul după strigătele păsărilor și tot ea e cea care păstrează cântarea lor: „– Unde dormi matale, mamă Ileană? – face toropit Serafim. <...> – Eu? Să dorm? Cântarea cine s-o vegheze? – Cântarea? Ce fel de cântare? – A *pitpalacului*, omule. Cea a veșniciei... Știi tu, copile, că nu ceasornicul măsoară vremea? *Ceasornicul* numă’ a micnicit omul, de nu-și vede fapta decât în ceasornic! <...> Da pitpalacul îi dă cuprindere...” [5, p. 193]. Astfel lipsa cântecului sugerează prăbușirea lumii, a satului dintre văgăuni – Bortari (sau Necununații Vechi). Credința românească îi acordă pitpalacului și o semnificație divină: „Un pitpalac să se țină închis în colivie numai trei ani, apoi să i se dea drumul, căci ținându-l mai mult, se face un păcat, care nu va fi iertat de Dumnezeu” [18, p. 66]. Raportată la roman, credința respectivă invocă căderea divinului în fața lumii transcendente reprezentată prin satul alunecat. Pe de altă parte, etnologul Mihai Coman ne dezvoltă și semnificația unor păsări sortite să trăiască răzleț, din cauza că au supărat-o pe Maica Domnului [19, p. 103]. Prin analogie, cei din Necununații Vechi sunt niște blestemați sortiți să trăiască izolați de restul lumii („pătimași smintiți și în afară

de lege"). Prin urmare, lumea abisală, reprezentată veridic de câteva simboluri: Ileana Râpoaica, câinele Saramiei, pitpalacul, ia rezonanțe fantastice în ochii lui Serafim: apa neîncepută îl muștră, cuptoarele iau înfățișarea unor poarce-scoafe. În cele din urmă, prozatorul reușește să creeze o imagine a unei lumi de hotar, de transcendere, a unui purgatoriu, nu în zadar Serafim își părăsește bouțul anume aici, cu aspirație că acesta va sălbătăci și va deveni miticul bour: „drept ființare de ființă în coclaurile pitpalacului cântând”. Nu întâmplător și ceilalți săteni, oricine din Sansarana (Necununații Noi) când vrea „să se lepede de vreo jivină, se duce în vâgăună și le dă drumul acolo”. Cercetătoarea Olesia Gârlea surprinde între transformările survenite o ipostază demitizantă a lumii: „Viziunea spațială a Necununaților (vechea denumire a satului) este asociată cu infernul demitologizat, Sansarana (noua denumire a satului, cuvânt sanscrit care în traducere semnifică lumea de dincolo) este un loc al răului, părăsit, descompus în linii, forme, culori, mișcări. Universul satului este populat de lucruri distruse: rămășițe de case, resturi de acareturi, cuptoare fără foc; toate sunt împietrite de veacuri sub povara blestemului unui cutremur, până și osemintele din cimitir ies la suprafața acestui spațiu în destrămare” [15, p. 107].

În structura narativă a romanului sunt întreșesute plastic povestiri simple, anecdote, legende. Criticul Andrei Hropotinschi menționează că V. Vasilache, utilizându-le, și-a încadrat narațiunea în rândul brașoavelor, numite la ruși „небылица в лицах” adică un fel de „poveste cu cocoșul roșu” [4, p. 233]. De exemplu, prin vocea vioristului Zaharia, aflăm o expunere în cheia pidosnicilor folclorice sau vorbe de-a îndoașelea din folclorul copiilor. Istoria apariției lui Anghel, o întâmplare-anecdotă din viața preotului Dumitru de 138 kg, care l-a înjurat pe Dumnezeu, legenda satului Necununați, istoria vieții Ilenei Râpoaica, salvarea steagului românesc de către calul Diogen etc., reprezintă povestiri simple.

La V. Vasilache frazele denotă iscusința limbii vorbite cu repetări de cuvinte, de silabe ca în frământările de limbă, numărările copiilor, dar și descântece: „la umbra nukului, baftă buricului, negru-tărcătel, curat ca un cățel” [5, p. 68]; „Cir-știr, cotcodac, / Iaca, de acuma tac” [5, p. 69]; „cireadă-ogradă, plină de bostani gălbii-sălcii” [5, p. 68]; „ograda asta pustie-sălcie” [5, p. 66]; „zăvoare-prinsoare, cosoare-mosoare-răzoare” [5, p. 67]; „Holcaholcaholcăiești”, „Hacacilea, hacacia” [5, p. 26]; „se făcu mic-mic, chitic, de colo însă venea acel taur-maur, rocote-clocote, pârâind-scrâșnind șenile-lanțuri prin haturi-suhaturi, surpături-dărmături, pământ viu, iar din colnic țâșnea rachetă – un otic” [5, p. 71]; „c-am zis, c-ai zis, c-a zice” [5, p. 107] etc.

Oralitatea povestirii o vedem în mulțimea de interjecții și onomatopeie, adresări populare folosite în textul romanului: „Bre-bre-bre-e-e-e! C-am uitat, bre, ca di când lumea”, „Și deodată, popăc!” [5, p. 25]; „Pfe, ce duhoare!”, „Aracan, aracan! Mai nu te-a uci-i-is...”, „Vă-le-leu, ce aud eu?”, „Ei, iaca, na-ți-o!” [5, p. 20]; „Cucu... Crângu-u... Ruga-a! Cucu... Ruguu... Ruga-a-a-a!” [5, p. 52]; „Zăzania, ca gângania e: bzzz-â-zzzz...” [5, p. 76] etc.

Apropierea de oralitatea creației populare o realizează prin intermediul expresiilor paremiologice. În structura romanului

Povestea cu cucoșul roșu, prozatorul Vasile Vasilache în cheia unui adevărat artist utilizează plastic proverbe și zicale populare de diverse semnificații: relații sociale de clasă: „Capul plecat, sabia nu-l taie” (s. n.)” [5, p. 7] [A se vedea: „Capul plecat sabia nu-l taie” în 20, p. 70]; înțelepciune: „Înțelepciunea e răbdare, mângâierea e îmbărbătare” (s. n.)” [5]; filozofie, meditație: „Copile, încotro îl mână pe om norocul, într-acolo se duce, dragul mamei...” [5, p. 16]; relații de rudenie: „Sângele apă nu se face” (s. n.)” [5, p. 35], relații, situații: „Unul cere mult, altul dă puțin” (s. n.)”, „Unde a dus surdul roata și mutul iapa” (s. n.)”, „... vorba veche, rău cu rău, când cați – iaca-i bine” (s. n.)”, „Cine fură azi un ou, mâine fură un bou” (s. n.)” [5, p. 23; p. 23; p. 45; p. 64]; luare în răs, persiflare: „Nu te uita ca bou la poartă nouă” (s. n.)” [5, p. 65]; activități umane: „Jupâneasa ține casa, da jupânul ține drumul” (s. n.)” [5, p. 110]; neseriozitate: „De-acu-i vremea: te-i pune și tu pe gospodărie, nu de alta, cât ești flăcău îți zboară mințile la cai verzi...” (s. n.)” [5, p. 44]; calități umane: „Domn să fii și om să rămâi” (s. n.)” [5, p. 15] etc. Transsubstanțiat estetic, cu sens ironic, proverbul „Domn să fii și om să rămâi”, amplasat la începutul romanului, vine să denote semnificația pe care V. Vasilache ar fi intenționat-o în romanul său, atribuindu-i bou-țului Apis calități omenești, iar mamei sale conștiință de a da sfaturi *Be strong and play the man*. Prozatorul vine singur să explice situația apelării conștiinței la acest preget: „Formulă rostită cu ocazia încoronării regelui Angliei, chipurile: «Fii vrednic, curajos, dar și milostiv» (s. n.) apropiată, poate, ca înțeles, de o mai veche vorbă a noastră – Domn să fii și om să rămâi (s. n.)” [5, p. 6] [A se vedea: „A fi îmbrăcat ca domn și a nu avea minte de om” în 21, p. 97].

Spre deosebire de I. C. Ciobanu, care a avut de asemenea o predilecție față de genul aforistic, V. Vasilache, dar și I. Druță, sunt mai prudenți în valorificarea speciei respective: „ei apelează la expresii idiomatice mai rar, însă întotdeauna le pun în gura unor personaje care le folosesc în mod pe deplin adecvat cu vârsta, cu ocupația, cu nivelul lor de conștiință, cu împrejurările în care se desfășoară acțiunea respectivă” [22, p. 216].

Totalitatea de elemente: personificarea animalelor prin înzestrarea acestora cu cuget și grai, prezența unor formule spațiale, ca în basmele populare, apariția misterioasă pe lume a lui Serafim asemeni eroilor din povești, legende; toponimia explicată prin legendele respective: Ponoare, Valea Ilenei, Cinci Movili, Trei Fântâni, Necununații; numeroasele credințe și superstiții populare, visuri, obiceiuri (*ieșitul flăcăului la horă, plățirea mizicanților, scoatrea fetelor la joc, sărbătorirea hramului, a sfinților*) etc., transsubstanțiate estetic în structura operei, îi ajută scriitorului să creeze o operă valoroasă, modernă, cu substrat de epos mitico-popular.

Referințe bibliografice:

1. Ciocanu Ion. *Autenticitatea „ruralismului” în romanul „Povestea cu cucoșul roșu” de V. Vasilache*. În: *Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări*: manual – studii pentru școala universitară și cea preuniversitară. Chișinău: Tipografia Centrală, 1998. 816 p.
2. Ghilăș Ana. *Modelul epico-etnic „bonus pastor” și romanul „Povestea cu cucoșul roșu” de V. Vasilache*. În: *Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări*: manual – studii pentru școala universitară și cea preuniversitară. Chișinău: Tipografia Centrală, 1998. 816 p.

3. Ciocanu Ion. *Rigorile și splendorile prozei „rurale”* (Studiu asupra creației literare a lui Vasile Vasilache). Chișinău: Tipografia Centrală, 2000. 152 p.
4. Hropotinschi Andrei. *Revelația slovei artistice*, Chișinău: Literatura artistică, 1979. 344 p.
5. Vasilache Vasile. *Povestea cu cucușul roșu*. Chișinău: Hyperion, 1993. 208 p.
6. *Словарь античности*. Перевод с немецкого. Москва: Прогресс, 1989. 704 с.
7. Evseev Ivan. *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*. Timișoara: Amarcord, 1994. 221 p.
8. Niculiță-Voronca Elena. *Dătinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*. Vol. I. Iași: Polirom, 1998. 504 p.
9. Cimpoi Mihai. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Chișinău: Arc, 1997. 432 p.
10. Arhiva personală, 2007, Bozieni-Hâncești, inf. Niță Maria, n. a. 1928.
11. Berdan Lucia. *Fețele destinului. Incursiuni în etnologia românească a riturilor de trecere*, Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1999. 227 p.
12. Teampău Petruța. ...*„și îndată purcese grea”... Nașteri excepționale și destin ero(t)ic în basmul fantastic românesc*. În: *Romania Occidentalis – Romania Orientalis. Volum omagial dedicat Profesorului univ. dr. Ion Taloș / Festschrift für Ion Taloș*. Editori: Alina Branda, Ion Cuceu. Cluj-Napoca: Editura Fundației pentru Studii Europene și Editura Mega, 2009. 704 p., p. 635-650.
13. Pop Reteganul Ion. *Povești ardelenesti*: Antologie pentru copii. București: editura Ion Creangă, 1981. 218 p.
14. Făt-Frumos și Lupul de fier. În: *Povești populare moldovenești*. Selecție și prefață de Grigore Botezatu. Chișinău: Literatura artistică, 1982, p. 7-22.
15. Gârlea Olesia. Matricea mitică în romanul *Povestea cu cucușul roșu* și nuvela *Surâsul lui Vișnu* de Vasile Vasilache (II). În: *Meta-literatura*, 2008, nr. 5-6 (19), p. 104-110.
16. Butnaru Tatiana. *Viziuni și semnificații mitico-folclorice în poezia contemporană (anii 1960-1980)*. Chișinău: S. n., 2011, 200 p.
17. Marian Simion Fl. *Ornitologia poporană română*. Vol. II. Cernăuți: Tipografia lui R. Eckhardt, 1883. 423 p.
18. Mica colecțiune de superstiții ale poporului român (deosebite credințe și obiceiuri) adunate de George S. Ioneanu. Buzeu: Editura Librăriei Modernă A. Davidescu, 1888. 90 p.
19. Coman Mihai. *Vițuitoarele văzduhului*. Vol. II. București: Minerva, 1988. 193 p.
20. *Proverbe și zicători*. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de E. Junghietu. Chișinău: Știința, 1981. 320 p.
21. *Dicționar de proverbe și zicători românești*. Alcătuire, prefață Grigore Botezatu și Andrei Hâncu. București-Chișinău: Litera-International, 2001. 268 p.
22. Ciocanu Ion. *Dialog continuu: articole, eseuri*. Chișinău: Literatura artistică, 1977. 267 p.

BPO Râșcani prestează un serviciu nou — „Instruirea în domeniul TI”

✿ TATIANA FOLIUȘNEAC,

BPO Râșcani, șefa Secției asistență de specialitate.

Biblioteca publică orășenească Râșcani a creat un serviciu nou - „Instruirea în domeniu TI” grație Asociației Obștești „Moștenitorii” din mun. Bălți, director Nicolae Moscalu, în cadrul implementării proiectului „Biblioteca satească – furnizor de servicii pentru adulți” în raionul Râșcani finanțată de DvV Internațional Moldova, director Adela Scutaru-Guțu.

Obiectivul general al proiectului - dezvoltarea serviciilor

educaționale de inserție socială pentru adulți din grupurile vulnerabile. Fiind una din cele opt biblioteci care a obținut finanțare pentru implementarea serviciului nou creat. BPO Râșcani a livrat serviciul nou grupului țintă din 12 persoane, care nu posedă abilități de mânăuire a calculatorului.

În urma unei activități minuțioase și de durată au fost create condițiile necesare și curriculumul cursului de instruire

re TI pentru a fi dat start serviciului nou, în perioada octombrie-noiembrie 2014. După organizarea conferinței de lansare a serviciului nou (1 octombrie 2014) din cadrul proiectului au început instruirile propriu-zise. Cursul de instruire au fost formate din 7 traininguri și un atelier de sistematizare a cunoștințelor, deprinderilor și abilităților obținute. Orelle cursului au îmbinat în sine atât ore teoretice cât și practice. Coordonatorul de proiect este Galina Sacaliuc, director BPO Râșcani, responsabili de serviciul nou Tatiana Foliușneac și Olga Burac. Orișice instruire necesită o persoană competentă în domeniul și Andrușciac Eugenia a fost formatorul în proiectul „Instruirea în domeniul TI” din BPO Râșcani.

Interesul către acest serviciu crește, datorită diseminării informației.

Sărbătoarea dansului la Coteala

Festivalul raional al dansului popular „Hangul din Coteala”, ediția aV-a, 2014

✿ MARIA SCOARȚĂ,
Serviciul cultură, Briceni

Ansamblul „Hangul din Coteala”, 3 generații

Ediția din anul curent a tradiționalului festival „Hangul din Coteala”, care se organizează în raionul Briceni în fiecare an, mai ales, vara, a fost una deosebită. Atitudinea responsabilă a gazdelor – lucrătorilor de la Căminul de cultură din localitate domnii Margareta Pascaru, Lidia Pascari, Aurel Grușevschi susținuți totalmente de către Alexandru Cebotari, primar de Coteala, n-a avut margini! Acea zi călduroasă de 20 iulie – o duminică frumoasă cu soare dornic, parcă în adins a ascuns norii de ploaie, oferindu-ne bunul prilej de a desfășura sărbătoarea dansului în mijlocul satului, în fața Căminului de cultură.

Festivalul a început cu parada colectivelor artistice – 11 formații de dans popular de la instituțiile de cultură din localitățile raionului Briceni. O privilegiște pentru suflet culeasă cu dragoste din zestrea neamului strămoșesc.

— De la mic și până la mare
Vă poftim la sărbătoare!

răsună chemarea.

Domnul Dumitru Grușevschi, veteran de onoare al formației de dans „Hangul din Coteala”, care dă tonul sărbătorii cu frumoasele versuri, ca apoi să urmeze vestitul și irepetabilul

dans, ce se joacă uimitor și unicul doar în s. Coteala, localitate cu multe tradiții și obicei adunate cu drag din înțelepciunea de veacuri a cotelienilor și puse în capul mesei așa cum se procedează și cu „Hangul”, dans, care este un simbol cultural al satului Coteala și cartea de vizită a raionului Briceni.

La festivalul dansului popular organizat de către Consiliul raional Briceni, s-a adunat lume bună. Au venit atât localnicii cât și oaspeți ca să savureze clipele frumoase din arta dansului și muzicii. Căci pauzele au fost completate de către lăutarii din orchestra de muzică populară „Frunze de dor” a Serviciului cultură, dirijor Vasile Lungu.

Cele trei generații de hangași au dansat virtuos cu măiestrie și iscusință. Apoi, rând pe rând să se demonstreze și alte dansuri. Bunăoară, se știe, că orice petrecere începe cu o horă frumoasă.

„Asta-i hora moldovenească

Cine-o joacă să trăiască,

Cine-o vede, s-ondrăgească...!

spune versul.

De data aceasta au prezentat „Hora” formațiile de dans popular „Capriciu”, or. Briceni, „Mărgăritarele Prutului”, s.

Ansamblul „Țărănuța”, s. Drepcăuți

Ansamblul „Izvoraș”, s. Colicăuți

Șirăuți, „Struguraș”, s. Tabani, „Brăulețul”, s. Hlina.

Au participat dansatori repartizați după două categorii de vârstă: de la 7 – la 18 ani și 18 – 60 ani.

Ne-am bucurat din suflet pentru membrii formației „Izvoraș”, colectiv cu titlul onorific „model” din comuna Colicăuți conduși de Maria Rusnac, o doamnă care face lucruri de o rară frumusețe în arta coregrafică. Au fost demonstrate „Polca lui Moș Nicolae” și „Sârba cum se joacă la Colicăuți”. Formația „Țărăncuța” de la Casa de cultură (c/c) Drepcăuți, coregrafi Ion și Margareta Ungureanu au venit cu „Hangul ca la Drepcăuți” și vestitul dans „Coasa”, care probabil, niciodată nu-și va pierde farmecul. Formația „Ciuleandra”, c/c Criva, coregraf Nicolae Bucilă, deținătorii premiului I, la ediția din anul 2014 au prezentat „Hostropățul” – un dans de nuntă și „Hangul de la Criva”. Ne-au uimit mult membrii formației „Mugurel”, c/c Trebisăuți, coregraf Angela Butco, care au demonstrat grație, inteligență, frumusețe în ritmurile dansurilor „Ciuleandra” și „Sucitoarele”. Pentru prima dată au participat la festival copiii din formațiile „Sălcioara”, c/c Pererita și „Brăulețul”, c/c Hlina. Și-au adus contribuția coregrafii Aliona Coșman și Stela Blajin. Dansurile „Bătuța”, „Brăulețul”, „Sârba”, „Hora fetelor” au fost superbe, irepetabile.

Am putea vorbi la nesfârșit despre această sărbătoare, la care fiecare participant s-a simțit ca un adevărat artist. Numai cât făcea portul popular: pălărie, fir de

busuioc, brâu, bundiță (jaletcă), cămașă națională (bărbați); băsmăluță, bondiță, ie, catrință etc. (femei).

Am avut ocazia să ascultăm melodii pline de vrajă interpretate de soliștii orchestrei de muzică populară – Octavian Lungu, Augustina Mânzatu, Alexandru Cotos și Margareta Pascaru, Adjana Odajiu, Aurel Grușevschi – originari din s. Coteala. Deasemenea și-au demonstrat capacitățile prin cântec despre țară, grai și neam Adelia Bordeian, Loredana și Gabriel Ciolan – tineri talente cu har de la Dumnezeu, rădăcinile cărora se trag din s. Coteala.

Șapte gospodine bune, ingenioase și cu inimă mare au prezentat o expoziție a plăcintelor, din care s-au înfruptat toți participanții.

Oaspeți de onoare ai sărbătorii dansului popular au fost doamna Efimia Bandalac, președinte raional Briceni, care a înmănat dansatorilor diplome de laureat și cadouri de preț și domnul Alexandru Cebotari, primar de Coteala. Dumnealui ani în șir apreciază arta coregrafică a membrilor formațiilor prezente cu premii bănești. Desigur, Premiul Mare în sumă de 800 lei a revenit ansamblului „Hangul din Coteala”, coregraf Aurel Grușevschi.

Ediția a V-a a festivalului raional de dans popular „Hangul din Coteala” s-a încheiat cu succese și cu amintiri plăcute, căci întradevăr a fost o sărbătoare frumoasă, a cărei bogăție vine din înțelepciunea poporului nostru ori cum spun versurile poetesei Olga Pascaru din Coteala

*„Sărbătoarea e în toi, văile de cânt răsună
Joacă vesel câte doi, apoi „Hangul” împreună
Cotelanii – oameni buni, stăpânesc acest pământ
Ce-i lăsat de la străbuni, să-l păstrăm că este sfânt...”*

Ansamblul „Sălcioara”, s. Hlina

**Obiceiul „Irozii” – liceul teoretic „Pro Succes”, mun. Chișinău.
Ansamblul de dans popular, conducător **Lucia Oleinic****

Obiceiul „Craii”

Ansamblul de dans popular „Basarabeni”, școala profesională nr. 2, Chișinău,
conducător **Lucia Oleinic**

